בעזהשי"ת

קונטרס

פורים בזים רבי'ן

ארגינעלע זכרונות פון זקנים ותלמידי וחסידי
כ"ק מרן רבינו הק' בעל דברי יואל מסאטמאר זי"ע

אין די הייליגע ימי הפורים

'מהדורת קאפפעל'

יצא לאור ע"י
יצחק מיטטעלמאן – שמואל שלמה טעללער
בחודש אדר תשע"ח
קרית יואל יצ"ו

כל הזכיות שמורות להמו"ל

יצחק מיטעלמאן
שמואל שלמה טעללער
3 Chernobyl Ct #302
Monroe NY 10950

להארות והערות נא לפנות
845-783-0735

דפוס **המעתיק**
170 Ross St. Brooklyn NY 11211
718.782.1391

מפתח הענינים

פרק א – חודש אדר......טו

מרבין בשמחה / א 'משנכנס' אין חודש אלול / דער בוכ"ע דארף אויך זיין בשמחה / שושנת יעקב - צהלה ושמחה / בראותם יחד תכלת 'מרדכי לייב'... / וקהל סאטמאר צהלה ושמחה / דער נייער ניגון / הכנה דרבה

פרק ב – שבת זכור......כא

דער פורים רב / חטאת הקהל הוא / דער פורים רב קנס'עט דעם רבי'ן / געבליבן מיטן טלית / דער 'פורים רב' אין די ישיבה / זכור בפה / מלחמה לה' בעמלק מדור דור / די ציונים מזרע עמלק / די מלחמה פון שאול מיט אגג / דער 'שבת זכור' אין דעברעצין / הם לא עשו אלא ל'פנים' / דער דעברעצינער רב דערמאנט

פרק ג – תענית אסתר......ל

מנות הלוי / דער ספר בית יצחק / שלשה אני יודע / ובבואה עם הספר / סבר וקיבל / פרישע רחמי שמים בכל דור ודור

פרק ד – קריינא דאיגרתא......לו

י"א שיטין / די ירושה-מגילה פונעם הייליגן קדושת יו"ט זי"ע / צדקה פאר אלמנות וויכטיגער ווי די מגילה פון ישמח משה / דער קאמארנער חומש / דער 'גרויסער' חומש, מיט די 'קליינע' אותיות / היכל הברכה מיטן עמדין סידור / דיוק הלשון

פרק ה – מגילה נקראת......מד

בערב היא באה / ברוך אתה ה' - על מקרא מגילה / ברוב עם הדרת מלך / 'עד דלא ידע' ביי די מגילה / בן יאיר... בן שמעי... בן קיש... / די גנבים פארשטייען זיך / עס איז איבערגערינען... / קול מעורר הכוונה / קיינמאל נאכנישט ווי היינט - תרח"ץ / רבי מיכאל בער האט מיטגעהאלטן - ביז... / העכער פון נעילה / יעדעס מאל מיט אן עקסטערע פרישקייט / דער חידוש פונעם רבי'נס מגילה ליינען / קול אלקים מדבר מתוך האש / לא יכרע ולא ישתחוה / די קולות אין די שווייץ / גירסאות המגילה / "נפל תפול לפניו, עודם" / עשרת בני המן / מגלה טפח / אין

מפתח

עוד מלבדו / פיל מיט שמות הקדושים / קדושת המגילה כי הוא נורא ואיום / כל משבריך וגליך / לקיים את ימי הפורים 'בזמניהם' / אשר הניא

פרק ו – סעודת ליל פורים .... ס

ירבה קצת בסעודה / דאס בדחנות פון הרה"ח ר' ישראל דוד ווייס ע"ה / פינף דורות חסידים / עשר ספירות / 'עשר כוסות' אנשטאט 'עשר מכות'... / רבי יעקב חיים אמסעל'ס חרוזים / די מגילה פון הייליגן דברי חיים זי"ע

פרק ז – ובבוקר אמור למלך .... סט

מחצית השקל / אקרא יומם

פרק ח – משלוח מנות .... עא

קיימת בנו רבינו ומשלוח מנות / הרימותי בחור מעם / איש לרעהו / שליח עושה שליחותו / דעם רבי'נס עבודה ביי משלוח מנות / שיקן 'משיח' פאר משלוח מנות / 'לשם יחוד' צו משלוח מנות / געקושט דעם משלוח מנות / ראשון למקראי קודש / זכרון קודש - עשר קדושות / משלוח מנות מיט הכרת הטוב / מקרב זיין א פרעמדן חסיד / לפורקנך סברית ה' / "רבי אהרן ראטה פון סאטמאר האט אונז געשיקט משלוח מנות" / א טייערע אויסלייז-געלט / די משלוח מנות פון כ"ק אדמו"ר מהריי"צ מליובאוויטש זצ"ל / מתנבאים במחנה / די שענסטע משלוח מנות / ר' נפתלי'ס משלוח מנות / אורה זו תורה / חיוב לימוד התורה ביום הפורים

פרק ט – חוזרין על הפתחים .... צ

אבי הצדקות / זורע צדקות - גיין נאך געלט / פונקט גוט אנגעקומען / אי אתה בן חורין להפטר ממנה / א טאש פאר די בזיונות / כ'דארף נישט א בחור וואס גייט נישט נאך געלט / חנוך לנער... גם כי יזקין / בצדק אחזה פניך / חתונה געמאכט א יתומה בשותפות / נישט געגעסן סעודת פורים / רבי יענקעלע בלייבט הערן מגילה ליינען / גיין נאך געלט - דער גרעסטער 'חידוש' פון רבי'ן / דער צאנזער רב האט אויך געשיקט / כי בגלל הדב"ר הזה, בשכר הדיבור / ומתנות לאביונים / דערקענט אויפן געלט / אויסגעבארגטע צדקה געלט / פדיון הבן 'כשר געלט' / כשבת המלך... זיצן אינדערהיים ביום הפורים / מ'גייט נאך געלט, און מ'גייט נאך געלט

פרק י – מצמיח ישועות .... קה

דאס געשעפט אינעם סעזאן... / געבראכן אייזערנע טירן / ישועות מיט ברכות / באפרייט פון מיליטער / ובהגיע תור... בת / ומרדכי לא יכרע / דער ר"ר אלימלך

מפתח

איז געווען דער לעצטער / א רבי א מלאך האט א כח / איך ברויך דאך אויך א ישועה / א 'ביין' פאר א 'בן' / כי לה' המלוכה / מי ידמה צום הייליגן דברי חיים / ננעלו דלתות העזרה / ואברכה מברכיך: וואונטשן פארן רבי'ן / כס"ף נבחר לשון צדיק: נאך געבליבן אין די קאסע

פרק יא - משתה היין..**קיט**

דער הייליגער "משתה היין" טיש / משלשלין בשלש קדושות / פורים - כפורים / יין ושכר אל תשת / 'זה השולחן' / מיחייב אינש לבסומי - מיט מסירות נפש / שטייט דען נישט 'חייב'?! / די עבודה ביים טרינקען / ווייז נישט קיין וואסער... / א מלוכה פון אויבערשטן אליין / ר' אברהם שלומ'ס וויין / זיבן איז קודש / דער ראש הקהל וויל נישט געבן קיין הוספה / כ'זעה נאר דעם אייבערשטן... / וכך היו עושין... / מרגיש געווען דעם טעם / שטעלן שמירה / דער 'זמן' פון טרינקען / בלייבן מקושר מיט'ן רבי'ן / אן הרגשה פון התבטלות / סעודת פורים תש"ו אין ירושלים עיה"ק / דער מתנגד זאגט יישר כח / דער ראבינער איז באזאפן / בדחני דמלכא / הרה"ג ר' אלעזר האלפערט ז"ל / המן הרשע האט נישט געוואוסט פונעם מגן אברהם / אסאך יראת שמים / הרה"ח ר' אברהם ווערצבערגער ע"ה / וצאצאי צאצאינו / רבי אברהמ'עלעס גראמען / ובכן צדיקים יראו וישמחו / ותמונת ה' יביט - פורים תשל"ז / דער לעצטער פורים - תשל"ט אין קרית יואל / להחיות נפש צדיק / עמוד אחד וצדיק שמו / מש"ה שפיר קאמרת

פרק יב - כטוב לב המלך ביין...**קמה**

נכנס יין יצא סוד / תורות וואָס פּאַסט פאַר'ן הייליגן לובלינער / אמירתו לגבוה / רש"י זאגט נאך די בעסטע / קיין רגע נישט מסיח דעת געווען פון בוכ"ע / קיין טעם אין קיין מאכל / עד מתי עשנת בתפילת עמך / פערציג יאר נישט לייגן אין בעט / פארהערט מדרש / זיך אפוואשן דעם שטערן / וואס הייסט היסח הדעת / דער ניצוץ הק' ווייסט / "איך וועל לוחם זיין אפילו איך וועל בלייבן אליין אויף דער וועלט" / 'עד דלא ידע' מ'זאל קענען זאגן דעם אמת איבער די רשעים / המן האט געמאכט א חזית דתית / אן אלטע עצה: סעודת ארץ ישראל / פאַרוואָס שטייט נישט אין די מגילה דאָס וואָרט "ישראל"? / מכלל דעד השתא ידע / המן'ס קאָפּ / פאַרוואָס מאַכט מען נישט קיין זכר צו ושתי'ס מפלה? / זקוקין דנורא / גיין אויף קידוש השם / שיתקדש שם שמים בזרעי / וצדיק באמונתו יחי' - פורים תשי"ח / מען איז גארנישט / פארגעסן פון אלע צרות / געדענקען די דברי תורה / רשמי רשוותא / ווען איך וועל טוהן תשובה מאהבה / 'עד דלא ידע המרדכי' / קאַמינקער רב זי"ע'ס ווערטלעך / דעם רבי'ס תורה איבער'ן בנין אויף סאנדז סטריט / ביזט א מבין אויף די תורה?! / שיכור פון מגילה ליינען / וואויל און

מפתח

לעכטיג איז ווער עס איז נישט קיין מנהיג / ווי שווער איז צו זיין א רבי / איך האב ליב כאניאקעס / על לוח לבו

פרק יג – זכרהו על היין .... **קסח**

בדבר ישועה ורחמים / ר' חיים הערש האט גערעטעוועט / לזרע של קיימא / א בן פאר מרדכי / כאברהם אבינו בדורו / נאר טוהן דעם רצון ה' / ישועה פאר כל העולם כולו / אין חבוש מתיר עצמו

פרק יד – בצאת היום .... **קעו**

להפיג יינו / וחסידים ישמחו יעלצו / חולצין שמאל תחילה / דו האלטס ביי 'עד דלא ידע' / א קבלה פונעם בעל שם טוב / פחד שבת מפיגו

פרק טו – שושן פורים .... **קפ**

ואת יום חמשה עשר בו / דער נייער יו"ט: שושן פורים / "וואו איז דאס שטריימל?" / ינתן גם מחר - פאר די בחורים / דער שושן פורים טיש / איבערקוקן די בדחנות / די בדחנים אויפן טיש / הרה"ח ר' אפרים ניימאן ע"ה / רבי חיים מענדל'ס בדחנות / וויליאמסבורג בלייב מיר געזונט / ר' בערל אמסעל ע"ה / מלך שלם הוציא לחם ויין... / את ימי הפורים האלו בזמניהם / תש כוחו דרבי / מפי כתבם / תשכ"ט - געטאנצן אין די אנטווערפענער גאסן / תשכ"ט - רבי נתנאל'ע פארקאש ז"ל איז משמח / תש"ל - משמח געווען דעם רבי'ן אין בעלל הארבער / סוס ורוכבו / שושן פורים תש"ל: מ'דארף פרעגן די רביצין / שושן פורים תשל"ד: לחזות בנועם ה'

בגדי חסידות: שטריימל און בעקיטשע נישט 'לכבוד ולתפארת' / א מזל אז מ'לאכט / אין אמעריקע איז נאך וויכטיגער / "קלאפן ביי המן" א סימן פאר א שטריימל / באזונדערע חשיבות פארן זון מיטן שטריימל

פרק טז – פורים המשולש .... **ר**

פורים דמוקפין / שנת תשי"ד לפ"ק / 'יעצט' איז נישט פורים / אנטוהן דעם שטריימל / תשל"ד: דער פרייליכער קבלת שבת

פרק יז – שיתסר ושיבסר .... **רג**

דער רבי זאגט תחנון

הקדמה

משנכנס אדר מרבין בשמחה

עס איז שווער מיט ווערטער צו שילדערן אונזערע התרגשות'דיגע געפילן שטייענדיג ביי די געלעגענהייט ווען מיר זענען זוכה ארויסצוגעבן לאור עולם דעם ספר "א פורים ביים רבי'ן"...

כשמה כן הוא, 'א פורים ביים רבי'ן' ארגינעלע שילדערונגען וואס מיר האבן אנגעשעפט כלי ראשון מפי תלמידים וחסידים וואס האבן זוכה געווען מיטצוהאלטן אין די יארן וואס זיי האבן זיך געווייקט בצילא דמהימנותא.

בחסדי ה' כי לא תמנו האבן מיר די זכי' שוין נאנט צו צוויי צענדליג יארן צו זיין מתעסק בקדשים, און ארויסגעבן פארשידענע שיינע ווערק בתולדותיהם של צדיקים, קורות חייו ומעשי תקפו וגבורתו פון איתן אדונינו כ"ק מרן רבינו הקדוש בעל דברי יואל מסאטמאר זיע"א, וואס תלי"ת האט דאס געטראפן חן בעיני רבנן ותלמידיהון און האבן זיך אויסגעדרוקט דערויף מיט דברי שיר ושבח.

אין אדם עומד על דעת רבו עד ארבעים שנה.

שטייענדיג כהיום הזה נאנט צו פערציג יאר פון ווען דאס הייליג לעכטל האט זיך אויסגעלאשן און דער רבי ז"ל איז געגאנגען לעולמו, זעהט זיך אן מער ווי ביז היינט דאס נחיצות צו דערציילן און איבערגעבן פאר די ווייטערדיגע דורות ווער דער רבי איז געווען, און וואס ער האט מיט זיך פארגעשטעלט.

עס וואקסט אונטער א נייער דור אשר לא ידע את יוסף, זיי געדענקען נישט די לעכטיגע צייטן ווען דער רבי האט משפיע געווען פארן עולם ווען עס איז געווען כל כוחותיו אתו, יענע לעכטיגע זמנים ווען "א שבת ביים רבי'ן" האט געשיינט און געלויכטן אין אידישע הערצער אויף אן אומבאגרייפליכן פארנעם, און נישט אנדערש

איז געווען "א יום טוב ביים רבי'ן", און א חול המועד, ובכלל יעדע יומא דפגרא, יעדע מינוט במחיצת הקודש איז געווען מלא חיות דקדושה, מלא התעוררות והתלהבות, מלא מוסר ויראת ה', און די תלמידים וואס האבן זוכה געווען דאס צו מיטהאלטן און מיטלעבן גייט דאס זיי נישט ארויס פון זכרון.

צו עטוואס ערפולן דעם חלל האבן מיר גענומען אויף זיך די גרויסע אויפגאבע צו אפהאלטן רייכע, באלערנדע און אינהאלטסרייכע שמועסן און זכרונות מיט הרבנים הגאונים, זקני החסידים ואנשי מעשה, איבער דעם גאנצן "סדר היום בקודש פנימה" מידי יום ביומו, ווי אויך אן ארגינעלע באשרייבונג פון א שבת קודש בצל קורתו פון רבינו הק' זי"ע - וואס מיר האבן שוין באשריבן אין לענגערע קאפיטלעך אינעם ירחון 'אוצרות' - און דער ספר מיט אירע מערערע תוכנ'פולע קאפיטלעך געפונט זיך בשלבי העריכה לדפוס - וואס וועט בע"ה זיין א הערליכע מתנה טובה מבית גנזי המלך פארן ציבור אנשי שלומינו.

שטייענדיג יעצט בזמן שהשמחה במעונו פון ידידינו וידיד נפש כל חי הרבני הנגיד רודצו"ח ר' זלמן לייב קאפפעל הי"ו, וואס מבית אביו הדגול הרה"ח ר' שלמה ז"ל און גאר באזונדער מבית חותנו הרה"ח ר' ישראל דוד ווייס ז"ל האלט מען זייער ווארעם דעם קשר און דאס דבקות אינעם אור הבהיר, האבן מיר מחליט געווען ארויסצוגעבן אט דעם חיבור, פרובירנדיג אראפצוגעבן ווי אזוי עס האט אויסגעזעהן א יו"ט פורים בצל הקודש פונעם רבי'ן ז"ל, באזירט אויף עדי ראי' ועדי שמיעה פונעם עלטערן דור.

עס איז צום ערווארטן אז שטייענדיג אין די טעג פארן יו"ט פורים הבעל"ט וועט דער ספר ווערן אויפגענומען מיט שמחה און התרגשות ביים ציבור אנשי שלומינו, דער עלטערער דור וועט דאס העלפן אויפברענגען זכרונות ימי קדם, און דער אינגערער דור וועט כאטש באקומען א געפיל פון א 'מתי יגיעו', א נגיעה כל דהו אין יענע לעכטיגע צייטן און זמנים, און עס וועט זיין א זיכערע טובה מיד ולדורות בס"ה.

לאמיר דא אראפגעבן דעם סדר העבודה והמלאכה אין דעם מהלך פון אונזערע סעריע ספרים וואס מיר האפן ארויסצוגעבן אין דעם גאנג.

א שבת קודש און א יו"ט ביים רבי'ן...

אויב איז יעדן טאג בצל קדשו פון רבי'ן זי"ע געווען א עונג רוחני, יעדער שעה איז געווען א שעה של קורת רוח, יעדע מינוט איז געווען מעין עולם הבא, כסדר האט מען עפעס קונה געווען פונעם מעיין המתגבר בתורה וביראה, ווי עס ווערט יארן שפעטער דערציילט דורך תלמידים וחסידים מיט בענקשאפט און נאסטאלגיע, קען מען זיך פארשטעלן ווי אזוי עס איז געווען א "שבת קודש ביים רבי'ן", און ווי אזוי עס האבן אויסגעזעהן די שיינע געהויבענע לעכטיגע "חגי ומועדי השנה ביים רבי'ן".

צו ערפולן דעם דארשט פונעם ציבור אנ"ש האבן מיר זיך ארויסגעלאזט אין שמועסן מיט זקני וחשובי אנשי שלומינו, צו הערן איבער זייערע זכרונות וואס זיי געדענקען פון יענע לעכטיגע יארן, מיט ארום 50 יאר צוריק, אין די גאזונטע יארן ווען דער רבי איז אנגעגאנגען מיט זיין הייליגע עבודה אויף א געוואלדיגן אופן למעלה מהשגתינו.

און אז מ'זעצט זיך אראפ שמועסן, מ'עראינערט זכרונות, עפענען זיך די קוועלער פון הרגשים, עס וועקן זיך אויף בענקענדיגע געפילן, און פון יעדעס ווארט דערהערט זיך ארויס 'מי יתנני ירחי קדם בהילו נרו עלי ראשנו', אה, ווי אנדערש איז געווען די וועלט, ווי אנדערש איז געווען דער דור, ווי אנדערש האט מען דעמאלט געלעבט, און ווי אנדערש זענען דעמאלט געווען די השגות בכלל. און מיר אינגעלייט קענען נאר שטיין מיט קנאה בליקן און קוקן מיט אומאויפהערליכן הערצה אויף די "וואוילע אויגן" וואס האבן זוכה געווען צו זען מראה כהן בעבודתו".

ווי פארשטענדליך האבן מיר נישט געקענט אראפשרייבן אלע רגשי הלב, די זכרונות, די געגועין און כיסופין, די בענקשאפט צום רבי'נס מגילה ליינען, די בכיות ביי די הייליגע טישן, דאס לאזט זיך סיי ווי נישט אראפשרייבן אזוי טרוקן אויפן פאפיר. מיר האבן בלויז פארצייכנט וואס מיר האבן געהערט שמועסן, עפיזאדן מנהגים און עובדות אויפן סדר פונעם יו"ט, ועד כמה שידינו מגעת האבן מיר פרובירט דאס אראפצוגעבן עטוואס לעבעדיג, אז דער ליינער זאל קענען לכה"פ שמעקן פון דעם ריח ניחוח וואס מ'האט געשפירט זיך דרייענדיג ארום דעם יו"ט במחיצתו של רבינו.

עס איז פארשטענדליך אז קיין מענטשליכער שכל קען נישט אפלערנען און משיג זיין די געוואלדיגע עבודה פון רבי'ן בינו לבין קונו, לא מינייהו ולא מקצתו. מיר ערלויבן זיך בלויז צו ברענגען דעם אויסערליכן געשטאלט פון דעם סדר היום, כדי

הקדמה

צו געבן א עטוואסע הרגשה פארן אינגערן דור צו פארשטיין וואס דער עלטערער דור האט מיטגעלעבט, צו וואס זיי האבן זוכה געווען מידי שבת בשבתו ומועד במועדו און אין וואס פאר א העכערע און רוחניות'דיגע וועלט זיי האבן געלעבט.

מיר שפירן פאר וויכטיג צו באמערקן:

כאטש פון צווישן די שורות קומט צומאל ארויס הרגשים און הסברים אויף די דרכי העבודה, איז דאס אבער זיכער נישט צו לערנען פשטים, און ח"ו צו זאגן אז מיר פארשטייען בכלל זיינע הייליגע וועגן. ס'איז בלויז צו זען וויאזוי עס איז געווען דער מהלך המחשבה ביי די חסידים וועלכע האבן פרובירט נאכצוקוקן און אפלערנען דעם רבי'נס עבודת ה'.

ווי אלעמאל האבן מיר זיך געוואנדן צום ערשטן צו די יושבים ראשונה במלכות, אנגעהויבן ביי די זקני החסידים החיים אתנו לאורך ימים, די וואס האבן זוכה געווען לשרת את פני הקודש און האבן מיטגעהאלטן די עבודת הקודש פון דער נאנט, ביז צו די דעמאלט'דיגע אברכים און בחורי חמד, וואס פלעגן מיטהאלטן די הייליגע עבודה פונעם רבי'ן, און נישט אראפ גענומען קיין אויג במשך די הייליגע תפילות און טישן, און די אלע זאכן וואס זיי האבן געזען און געהערט זענען ביז היינט געבליבן חקוקים על לוח לבם, כולם כאחד דערציילן די ענינים וואס זענען פארלאפן מיט ארום 50 יאר צוריק מיט אזא חיות און אזא פרישקייט, ווי מ'זעט בחוש אז דאס איז איינגעקריצט באהבה וביראה טיף אין הארצן, און וועט קיינמאל נישט אפגעמעקט ווערן.

ווען מ'שרייבט אבער מנהגים פון רבי'ן, איז איבריג צו באטאנען, אז צומאל קומט ארויס צווישן די זכרונות פון די בעלי מספרים ענינים וואס זענען אנדערש פון איינער צום צווייטן, און אמאל אויך סתירות. די סיבה דערפון איז ווייל אין די תקופה פון העכער צוואנציג יאר וואס דער רבי איז געווען אין אמעריקע - אין די געזונטע יארן - האט דער רבי אליין געטוישט פארשידענע מנהגים אין זיין פריוואטע עבודה, און ער האט טאקע נישט געוואלט אז מ'זאל אים נאכקוקן און באטראכטן. אויך זענען דא ענינים וואס יעדער איינער לפי מזגו וטבעו האט אזוי מקבל געווען די הרגשה בשעת מעשה.

אויך איז קלאר אז ס'איז נישט מעגליך אראפצוגעבן א גענצליך בילד אין דעם ענין, ובפרט ווען עס זענען געווען פולע הונדערטער אידן זקנים עם נערים, צווישן זיי אנשים חשובים, מקורבים ומשמשים בקודש, וואס האבן דאס מיטגעלעבט כסדר, און

הקדמה

מיר זענען נישט אנגעקומען צו אלעמען. מיר האבן נאר געטוהן כפי קוצר ידינו מגעת, בפרט אין די גאר קורצע צייט וואס מיר האבן עוסק געווען דערין, און מיר האפן אז דאס ביסל וועט ערגענצן דעם ציל, להשקות צמאי חסדך מנהר היוצא מעדן פון דעם מעיין נאמן מקור מים חיים.

מיר הייבן אויף אונזערע הענט מיט א תפילה צום רבש"ע יהי ה' אלקינו עמנו כאשר היה עד הנה, און מיר זאלן מצליח זיין להוציא זממינו מהכח אל הפועל, ולברך על המוגמר אויף די קומענדיגע חלקים פון די סעריע ספרים איבער שבת קודש וימים טובים ביים רבי'ן, וואס וועט בע"ה זיין לתועלת גדול ביים ציבור אנ"ש.

ויה"ר אז פון די לעכטיגע ימי אורה ושמחה זאל נשפע ווערן השפעות טובות לנו ולכל ישראל, והרחמן הוא יעשה לנו נסים ונפלאות כמו שעשית לאבותינו בימים ההם בזמן הזה, ביז ווען מיר וועלן זוכה זיין צו די גאולה שלימה ומלכינו כ"ק מרן רבינו שליט"א בראשינו בב"א.

הכ"ד החותמים בשבח והודאה להשי"ת

משנכנס אדר תשע"ח לפ"ק

יצחק מיטטעלמאן, שמואל שלמה טעללער

פה קרית יואל יצ"ו

יהוד"ה אתה יודוך אחיך

שיר ושבחה הלל וזמרה, נרנן בתודה וקול שירה, קדם האי גברא רבה ויקירא, רחים ומוקיר רבנן ואיהו גופא לעי באורייתא בתדירא, הרבני הנגיד המפואר, יפה פרי תואר, מפורסם לשם ולתהלה, בפי בני סגולה, זכה לשני שולחנות, תורה וגדולה גם יחד מצומדות, ה"ה כש"ת

מוה"ר **זלמן לייב קאפפעל** שליט"א

אב"י פה ק"ק קרית יואל יצ"ו

שהוזיל זהב מכיסו לשלם כל הוצאות ספר הזה
ועל שמו יקרא "מהדורת קאפפעל"

לרגל שהשמחה במעונו בנשואי בנו למזל טוב

החתן תמים למעלות, כתר שם טוב על גבו עולות,
משובח בכל המידות, תורה ויראה וחסידות,
כמר **ירמי' בן ציון** הי"ו

עב"ג הכלה הצוה"ח תחי' בת מחותנו הרה"ח רודצו"ח
מו"ה **ישעי' הלוי ווערצבערגער** הי"ו
מק"ק קרית יואל יצ"ו

יה"ר שישלם ה' פעלו ותהי משכורתו שלימה מעם ה"א ישראל,
ויזכה לראות רב שמחות ונחת מכל יוצ"ח כל הימים

לזכרון בהיכל ה'

נשמת אאמו"ר הרב החסיד המפואר,
שייף עייל ושייף נפיק ולא מחזיק טיבותא לנפשי',
שלמ"ה שמו ושלמ"ה משנתו, מאש"ר שמנה לחמו,

הרה"ח ר' שלמה אשר אנטשיל ב"ר יקותיאל יהודה ז"ל

נלב"ע כ"ג סיון תשע"א

בך יברך ישרא"ל

נשמת מו"ח הרב החסיד המפואר גומל חסד ומטיב
לכל, אשר זכה להחיות נפש צדיק ובפרט בימי הפורים,
עושה ומעשה רב פעלים

הרה"ח ר' ישראל דוד ב"ר אהרן צבי ע"ה

נלב"ע ה' מרחשון תשס"ב לפ"ק

ונשמת חמותי האשה החשובה והצנועה רבת פעלים

מרת אלטא פרומט פעסיל ב"ר בן ציון ע"ה

נלב"ע ערב פסח תש"ע

החותם בהערצה בנם-חתנם
זלמן לייב קאפפעל ומשפחתו
קרית יואל יצ"ו

פרק א

חודש אדר

חודש שנים עשר הוא חודש אדר

מרבין בשמחה

די לעכטיגע ימי אורה ושמחה בצל קדשו פון רבי'ן ז"ל, האט זיך שוין אנגעהויבן מוצאי שבת שקלים, ווען דער רבי ז"ל פלעגט ביי די סיום פון די דברי תורה מאריך זיין מעניני שמחה, מיט ביאורים ופירושים אינעם מאמר חז"ל 'משנכנס אדר מרבין בשמחה', וואס האט שפעטער נאכגעפאלגט מיטן זינגען 'שושנת יעקב'.

מיר זענען דא מעתיק עטליכע הייליגע לשונות וואס דער רבי האט געזאגט ביי די שלש-סעודות-תורה שבת שקלים, וואו ער גיבט ארויס רגשי לבו הטהור ארייננגייענדיג אין דעם לעכטיגן חודש השמחה.

ביי די שלש סעודות תורה תשי"ח האט דער רבי געזאגט:

משנכנס אדר מרבין בשמחה, לכאורה א איד דארף דאך אלעמאל זיין בשמחה, וואס איז דער 'מרבין'?

נאר, מ'דארף טאקע זיין בשמחה, נאר יעדער איד איז דאך מוסיף והולך, א איד ברויך דאך וואס אמאל מער מוסיף זיין אין תורה און קדושה, נאר אז עס איז אויף דער בחינה וואס איז געווען ע"י כפי', יעדע זאך קומט אן שווער געניי'ט, קומט דאך בעצב ודאגה, משא"כ דאס וואס מ'איז מקבל ברצון, מ'האט חיות פון עבדות ה' ב"ה, איז מיט שמחה.

איבער דעם משנכנס אדר, 'מרבין', דעס וואס מ'איז מרבה בתורה וביראה, און מיט חכמה, איז אלעס מיט שמחה, דער 'מרבין' גייט נישט ארויף דוקא אויף 'שמחה', נאר אויף אלעס וואס א איד טוט, דאס איז דאך די עבודה פון א איד, מ'זאל נישט חלילה פאלן אויף צוריק, א מענטש איז דאך א הולך, נישט קיין עומד, אויף איין פלאץ שטייט מען נישט, אדער גייט מען העכער, אז נישט פאלט

פרק ב

שבת זכור

ווארצך לזכור, בפרשת זכור

'שבת זכור', שבת פאר פורים.

'שבת זכור' האט געטראגן גאר א געהויבענעם און טיעפן באדייט במחיצתו פון רבי'ן; דער שבת ווען מ'איז מקיים מצות מחיית עמלק האט געטראגן א טיפערן משמעות ביי אנשי שלומינו וועלכע האבן כסדר מיטגעלעבט מיטן רבי'ן, און האבן גוט געקענט דעם רבי'נס עבודה איבערן גאנצן יאר מקיים צו זיין מצות מחיית עמלק, בשלימות הגמור קעגן אלע סארט לבושי עמלק פונעם דור.

דער פורים רב

וואס איז געווען דער געוועגליכער מנהג בנוגע א "פורים רב" אין רבי'נס ביהמ"ד?

מידי שנה בשנה פלעגט די קהלה אויפנעמען א 'פורים רב' וואס דער מנהג איז נאך געווען מימי **מרן הגה"ק בעל דברי חיים זלה"ה**. רוב יארן ביים רבי'ן ז"ל איז דער פורים רב געווען **הרה"ח ר' נתנאל'ע פארקאש ע"ה**, אליין א חשוב'ער איד, א תלמיד חכם וירא שמים, וועלכער פלעגט משמח זיין יעדעס יאר בימי הפורים.

חטאת הקהל הוא

שוין אויף שבת זכור פלעגט דער 'פורים רב' קומען אין ביהמ"ד אנגעטוהן אין זיינע רבני'שע בגדים, און ער האט באקומען אן עלי' לתורה. אין א געוועגליכן יאר איז שבת זכור אויסגעפאלן פרשת תצוה, דער רבי פלעגט געוועגליך אויסלאזן ביי אים דער פסוק "וסמך ידו על ראש הפ"ר"... אין א עיבור יאר ווען עס איז געווען פר' ויקרא, פלעגט דער רבי מסיים זיין מיטן פסוק 'חטאת הקהל הוא'.

פרק ג

תענית אסתר

י"ג זמן קהלה לכל היא

מנות הלוי

וואס איז געווען דעם רבי'נס פערזענליכע עבודה ביום תענית אסתר?

אנגעהויבן פון יום י"א אדר, פון ווען ס'איז דער זמן קריאת המגילה לפי המשנה (מגילה נקראת בי"א וכו'), האט מען נישט געזאגט קיין תחנון אין ביהמ"ד, אריינגערעכנט יום תענית אסתר. נאך סליחות פון נאך שמו"ע האט מען באלד געזאגט חצי קדיש און קריאת התורה.

במשך'ן טאג פלעגט דער רבי לערנען מדי שנה ביום בשנה ביום תענית אסתר, מגילת אסתר מיטן פירוש **'מנות הלוי'** פון הרה"ק **רבי שלמה אלקבץ** זלה"ה. - געוועגליך פורים ביי די דברי תורה פלעגט דער רבי נאכזאגן פון מנות הלוי. אזוי אויך פלעגט ער לערנען די מגילה מיטן פירוש **'מגילת סתרים'**, פונעם זיידן הגאון הקדוש בעל **חוות דעת** זי"ע.

אויך פלעגט דער רבי לערנען גמ' מסכת מגילה, מיטן פירוש 'בית יצחק', פון **הגה"ק רבי יצחק אייזיק ווייס ז"ל אבד"ק סוואליעוואו**[5].

5. הגה"ק רבי יצחק אייזיק ווייס מסוואליווע זצ"ל, נולד בעיר מונקאטש ביום כ"ב אדר תקפ"ד, לאביו הגה"ק רבי אברהם ווייס זצ"ל ראב"ד מונקאטש, ונקרא על שם הרה"ק רבי יצחק אייזיק מקאלוב זיע"א, אשר אביו של רבינו הסתופף רבות בצילו. הסתופף הרבה בצל צדיקי דורו, רבו הראשון היה הרה"ק רבי יהודה צבי מראזלא זיע"א, שחיבבו עד למאוד והשתעשע באהבתו, וכל ימיו התענג בזכרו כל תורת רבו אשר נחקקו על לוח לבבו. אחר פטירתו נסע לרבו הרה"ק השר שלום מבעלזא זיע"א שם קיבל לקח מפיו עד עת פטירתו, וינק ממנו הרבה תורה שחקקם אח"כ בספרו דברי יצחק. אחרי פטירתו הי' לתלמיד מובהק של הרה"ק רבי יצחק אייזיק מזידיטשויב זי"ע, אשר חיבבו עד למאוד ונפשו קשורה בנפשו. גם זכה בינקותו שהופיע עליו מזיו אורו של הרה"ק רבי צבי אלימלך

פרק ד

קריינא דאיגרתא

על כל דברי האגרת הזאת

י"א שיטין

בעפאר מיר וועלן צוגיין צום עצם יום הפורים און די געהויבענע זמן פון קריאת המגילה, לאמיר הערן פרטים וויאזוי האט אויסגעקוקט די 'מגילה' אין וועלכן דער רבי האט געליינט ברבים?

כ"ק מרן רבינו שליט"א דערציילט, וואס ער האט געהערט פון הרה"ח **ר' אהרן הכהן פאללאק ע"ה סופר סת"ם**, אז דער פעטער מרן **רביה"ק ז"ל** האט באשטעלט ביי אים דא אין אמעריקא אז ער זאל אים שרייבן א מגילה.

האט ער געפרעגט פונעם רבי'ן, וויאזוי זאל ער שרייבן די מגילה, מיט וואס פאר א קפידות און הידורים, האט אים דער רבי געזאגט, "עס זאל האבן עלף שורות[8], אזוי ווי דער טאטע ז"ל (קדושת יו"ט) האט געהאט, און עס זאל זיין געשריבן מיט גרויסע אותיות", דאס אלעס"...

ווי עס דערציילט חתנו **הרה"ח ר' יעקב עקיבא ווײנשטאק הי"ו** משב"ק, אז מתחילה האט דער רבי געהאט א מגילה וואס האט נישט געהאט קיין י"א שיטין, און אין דעם האט ער געליינט אין ירושלים ווען ער איז דארט געוווען בשנת תש"ו לפ"ק, קומענדיג קיין אמעריקע האט ער געלאזט שרייבן דייקא א מגילה מיט די עלף שורות, ווי דערמאנט.

8. עיין בס' שערי אפרים מהגאון רבי אפרים זלמן מרגליות ז"ל, "מוטב שיהיה השיטין של עשרת בני המן שוה כשאר השורות".

פרק ה

מגילה נקראת

קרייתא זו הלילא

בערב היא באה

עס איז תענית אסתר פארנאכטס, דער רבי טוט אן בגדי שב"ק[10], און לויפט אין מקוה, זיך מטהר זיין לקראת קדושת היום וקריאת המגילה.

דער רבי האט געדאווענט מנחה מיט די בגדי שב"ק, און עולה געווען מפטיר ווי ביי יעדן תענית ציבור, און באלד נאך מנחה האט מען געדאווענט מעריב.

ביי תפלת מעריב האט מען גע׳זאגט (ביידע נעכט פורים), 'ברוך ה' לעולם אמן ואמן'[11].

נאך שמו"ע פון מעריב האט מען גע׳זאגט קדיש 'תתקבל'[12], דער רבי האט

10. כתב הרמ"א (סי' תרצ"ה ס"ב) "יש נהגו ללבוש בגדי שבת ויו"ט בפורים, וכן נכון". ובס' יסוד יוסף (פרק פ"ב) כתב שיזהר ללבוש כתונת לבן ובגדי שבת לעת ערב קודם קריאת המגילה, ולא להמתין עד למחר. וכן כתב בבאר היטב (שם סק"א). ובכף החיים (שם סקי"ג) מביא בשם רבי חיים וויטאל ז"ל לטבול וללבוש בגדי יו"ט, כי איך יקרא פסוק 'ותלבש אסתר מלכות', ופסוק 'ומרדכי יצא מלפני המלך בלבוש מלכות', והוא מלובש בבגדי חול.

11. בשלחן הטהור (סי' ס"ו זר זהב סק"ב) כתב שמרן הבעש"ט הק' זי"ע היה אומר ברכת ברוך ה' לעולם של מעריב אף במוצאי שב"ק ובחול המועד בלי שום שינוי. ובסי' רל"ו (ס"א) כתב, בחול המועד ובר"ח אל יקל כלל, כי לא דבר ריק הוא אמירת פסוקים הללו, והאומרם יאריך ימים בחיי נחת, ע"כ. ובזוהר חי (דף רפ"ט ע"ב) כתב, והגאונים שראו תוקף הגלות אספו כל החכמים שהיו בדורם מסוף עולם ועד סופו וכל חכמי ארץ ישראל, ותיקנו ברכת ברוך ה' לעולם אמן ואמן כו' וחיוב לאומרו, לכך הביאו הרמב"ם, ומי שאינו אומר פסוקים אלו, הוא עבריין עובר על דברי חכמים וכו', והאומרו יתברך וכו', ומה שנהגו שלא לאומרו במוצ"ש כיון שנהגו נהגו, אבל בחוה"מ ור"ח וכיוצא, פורים וחנוכה, חלילה להקל לעבור על דברי חכמים, והמקיים דברי חכמים טוב לו בעוה"ז ואשרי לו בעוה"ב, ע"כ.

12. דעת הלבוש שאין אומרים קדיש תתקבל קודם קריאת המגילה. אך עיין מג"א (ריש סי' תרצ"ג) בשם הרוקח ומהרי"ל ומנהגים, שמצדד דאחר שמו"ע אומר קדיש שלם עם תתקבל, וכן כתב האליה רבה (שם סק"ג) ומשנ"ב (שם סק"א).

פרק ו

סעודת ליל פורים

סעודת פורים שעשאה בלילה

ירבה קצת בסעודה

וויאזוי איז געווען דער סדר בליל פורים נאך קריאת המגילה?

עטליכע שעה נאכן מגילה ליינען, איז דער רבי אריינגעקומען צו זיך אין ביהמ"ד אונטער זיין דירה, צו די סעודת הלילה[24].

דער רבי פלעגט אריינקומען מיט א מאור פנים, און שטארק אויפגעלייגט צו די סעודה, וואס האט משפיע געווען שמחה פאר אלע מסובים.

ביי די סעודה האט דער רבי נישט געטרינקען קיין וויין, ער האט בלויז געגעסן א סעודת יו"ט, און מ'האט געזינגען 'אשר הניא' און שושנת יעקב. אויב עס איז אויסגעפאלן מוצש"ק האט מען אויך געזונגען די זמירות פון מלוה מלכה.

דאן זענען ארויפגעגאנגען אויפן טיש עטליכע בדחנים, און משמח געווען מיט מילי דבדיחותא לכבוד היום.

די בדחנים פלעגן זיין, הרה"ח בנש"ק ר' **ברוך אברהם הלברשטאם** ז"ל, הרה"ח ר' **מאיר דים** ע"ה, און הרה"ח ר' **ישראל דוד ווייס** ע"ה, און אמאל אויך הרה"ח ר' **אפרים ניימאן** ע"ה.

24. ברמ"א (סי' תרצה ס"א): מצוה להרבות בסעודת פורים כו', גם בלילה ישמח וירבה קצת בסעודה. וכתב בסדר היום, שימצא בביתו נרות דולקות ושלחנו ערוך, ויאכל וישתה בשמחה גדולה וישמח אנשי ביתו.

פרק ז

ובבוקר אמור למלך

לקרוא את המגילה בלילה ולשנותה ביום

מחצית השקל

ווען האט דער רבי מקיים געווען דעם מנהג פון 'מחצית השקל'?
און וויפיל האט דער רבי געגעבן?

נאך תפלת שחרית, בעפאר קריאת המגילה, האט דער רבי געגעבן 'מחצית השקל'[28].

הגה"צ פאיער רב ז"ל האט דערציילט, אז אינדערהיים פלעגט דער רבי געבן גאנצע דריי שקלים פאר מחצית השקל, ווייל עס איז נישט געווען קיין מציאות פון א זילבערנע האלבע מטבע.

אבער דאהי אין אמעריקע איז געווען דאס ערשטע מאל א מציאות אז עס זאל זיין זילבערנע האלבע דאללערס, האט אבער דער רבי ממשיך געווען צו געבן דריי גאנצע מטבעות פון א דאללער, און אויסער דעם האט ער געגעבן עקסטער זעקס האלבע דאללערס[29], פאר זיך מיט די רביצין.

28. ברמ"א (או"ח סי' תרצ"ד ס"א): יש אומרים שיש ליתן קודם פורים מחצית מן המטבע הקבוע באותו מקום ובאותו זמן, זכר למחצית השקל שהיו נותנין באדר, ומאחר ששלשה פעמים כתוב תרומה בפרשה, יש ליתן ג'. ויש ליתנו בליל פורים קודם שמתפללים מנחה (מהרי"ל), וכן נוהגין בכל מדינות אלו. ובמג"א (שם סק"ב) כתב, שיש ליתנו ביום הפורים בשחרית קודם קריאת המגילה.

29. בכף החיים (שם אות ב) כתב, כי מי שידו משגת יש לעשות זכר למחצית השקל בשלימות דהיינו שיתן מטבע שמצוי באותו מקום ששמו מחצית ויש בו כסף מזוקק שיעור מחצית השקל או יותר, וכמו שכתב הרמב"ם פ"א מהלכות שקלים בענין שקלים הנוהגין בזמן הזה, ושיעורו ג' דראה"ם כסף כמו שכתב בשו"ע יו"ד (סי' ש"כ) בענין פדיון בכור, עיי"ש.

פרק ח

משלוח מנות

ומשלוח מנות איש לרעהו

קיימת בנו רבינו ומשלוח מנות

לאמיר צוגיין צו די מצוות היום. ווען האט דער רבי אנגעהויבן מיט די מצוה פון משלוח מנות?

אהיימקומענדיג פון ביהמ"ד נאך תפלת שחרית וקריאת המגילה, איז שוין געווען שפעט אויפן טאג. דער רבי יאגט זיך שטארק צו די מצות היום, "ומשלוח מנות איש לרעהו".

מבית המלך פלעגט מען ארויסשיקן מערערע משלוח מנות פאר רבנים גאוה"צ, און פאר מקורבים און ידידים. דער רבי זעלבסט האט זיך אפגעגעבן מיט עטליכע משלוח מנות וואס ער האט אליינס איבערגעגעבן פאר זיינע שלוחים, וואס האבן דאס פארטיילט על פי דיבורו.

הרימותי בחור מעם

איז געווען אן הוראה פון רבי'ן בנוגע דעם 'שליח' צו משלוח מנות?

הרה"ח ר' חיים אלתר בראך שליט"א: אין די תקופה וואס איך האב משמש געווען בקודש פנימה, פלעגט דער רבי אנזאגן אז מ'זאל ארומשיקן די משלוח מנות דוקא דורך בחורים נאך די בר מצוה.

אזוי דערציילט אויך **הרה"ח ר' יושע מענדלאוויטש הי"ו משב"ק:** איך האב זוכה געווען עטליכע יאר אלס בחור'ל, צו זיין דער שליח צו טראגן די משלוח

פרק ט

חוזרין על הפתחים

כל הפושט יד נותנים לו

אבי הצדקות

אויב א גאנץ יאר איז דער רבי געווען דער אביר החסד ואדון הצדקות, דער אדרעס פון וואו אומשאצבארע סכומים געלט זענען ארויס פון זיין שטוב פאר צרכי צדקה וחסד, איז דאך א דבר המובן מאליו, אין אזא געהויבענעם טאג ווי דער יום הפורים, ווען עס איז 'כל הפושט יד נותנים לו', זיכער געווען א גרויסער עסק די מצוה פון 'מתנות לאביונים'.

זורע צדקות - גיין נאך געלט

האט דער רבי געמאכט עפעס א ספעציעלע הוראה לרבים, פאר די תלמידים, בנוגע שאפן געלט לצרכי צדקה וחסד, לכבוד די ימי הפורים?

גאר שטארק.

אין די טעג ארום פורים, האט דער רבי גאר באזונדער פארלאנגט און געפאדערט פון זיינע תלמידים וחסידים, סיי די בחורים תלמידי הישיבה, אזוי אויך פונעם ציבור בעלי בתים, אז זיי זאלן גיין נאך געלט אין פורים, און דאס אריינברענגען צו אים, אזוי אויך האט ער געפאדערט פון די בעלי בתים אז זיי זאלן זיצן אינדערהיים און אויפנעמען דעם עולם, און בעיקר - - - טיילן געלט.

עס איז געווען א דבר ידוע אלע יארן, אנגעהויבן נאך אין דערהיים, ווען דער רבי האט דארט געפירט די ישיבה, האבן אלע בחורים געדארפט גיין נאך געלט בעצם יום הפורים, און דער רבי האט נישט צוגעלאזט אז בחורים זאלן זיך ארויסדרייען דערפון.

פרק י

מצמיח ישועות

מה שאלתך וינתן לך

דער יום הפורים איז מסוגל צו ישועות ורפואות, ווי צדיקים טייטשן אויפן פסוק 'מה שאלתך וינתן לך', אז מ'קען בעטן ביים רבש"ע אלעס גוטס. איז באקאנט עפעס פערזענליך וואס דער רבי זאל זיך האבן אויסגעדריקט אויף זיין כח הברכות ביום הפורים?

וויבאלד דער יום הפורים איז א זמן וואס איז מסוגל צו רפואות וישועות, ווי באקאנט מפי ספרים וסופרים, דעריבער פלעגן אנשי שלומינו זיך מסדר זיין, צו קענען אריינגיין צום רבי'ן מיט א קוויטל בעצם יום הפורים, שפירנדיג אז עס איז גאר א געהויבענער זמן, און מ'קען אלעס פועל'ן.

שמועסנדיג מיט תלמידים וחסידים איבער דעם, עפענט זיך אויף ווי א קוואל מיט ענינים, מעשיות וואס זענען חרותים על לוח לבם פון די וואס האבן זוכה געווען להתקרב אל הקודש, און מיטהאלטן כסדר די לעכטיגע עבודת היום.

דער רבי האט דאך אבער גאר לאנג מאריך געווען מיטן עבודת היום, און ביז ווען ער האט געענדיגט דאס דאווענען מיטן מגילה לייענען, איז געווארן שפעט אויפן טאג, און ווילאנג דער רבי האט מסדר געווען די משלוח מנות, האט שוין באלד געקענט זיין גאר שפעט נאכמיטאג.

דאס געשעפט אינעם סעזאן...

הרה"ג ר' אלימלך שלמה שווארץ שליט"א שו"ב:

איך בין אמאל אהיימגעגאנגען מיט'ן רבי'ן זי"ע פורים נאכמיטאג, ווען דער רבי איז אהיימגעגאנגען פון דאווענען. דער רבי איז אנגעקומען ביים ווינקל פון

פרק יא

משתה היין

כל המתפתה ביינו (מתרצה כשטוב לבו ביין)
יש בו מדעת קונו (עירובין סה. ורש"י)

דער הייליגער "משתה היין" טיש

ונתנה תוקף קדושת 'סעודת משתה היין', ווען דער רבי האט זיך עטוואס 'ארויסגעגעבן' זיין הייליג הארץ און דביקות באלקים חיים. לאמיר אנהייבן מיט תפלת מנחה אין דעם גרויסן טאג.

נאכן פארענדיגן די עבודת היום מיט מצות משלוח מנות ומתנות לאביונים, עס איז שוין אריבער דער ריזיגער ציבור מיט קוויטלעך, דער רבי האט שוין אויך איינגעכאפט צו לערנען זיינע שיעורים ווי דערמאנט, האט דער רבי זיך געאיילט צו גיין מקיים זיין די המשך מצות היום.

משלשלין בשלש קדושות

"די עבודת היום איז געווען זייער אנגעשטרענגט", דערציילט איינער מחשובי אנ"ש. "נאך אינדערהיים אין סאטמאר האט דער רבי אמאל געזאגט פורים, ווען איך וואלט געווען פון די אנשי כנסת הגדולה, וואלט איך מתקן געווען אז עס זאל זיין דריי טעג פורים, איין טאג איז נישט גענוג, דעם ערשטן טאג זאל זיין מיוחד פאר קריאת המגילה, א גאנצן טאג מיוחד להודות ולהלל אויפן גרויסן נס, א צווייטער טאג פאר משלוח מנות און מתנות לאביונים, און א עקסטערע דריטן טאג צו מקיים זיין מצות משתה ושמחה, ווי קאן מען דאס באווייזן אין איין טאג?!" [47]...

47. בוצינא קדישא (חלק שני, עמ' שלא).
בשעת מעשה, איז דאָרט געווען איינער פון די מקורבים, און זעענדיג אַז דער רבי איז בדיחא

פרק יב

כטוב לב המלך ביין

ו'יין י'שמח ל'בב א'נוש - יוא"ל

נכנס יין יצא סוד

גליא לדרעיה ונפל נהורא... די דברי תורה פון רבי'ן ביי דעם געהויבענעם טיש 'משתה היין', איז געווען א חטיבה אחת פון דביקות און התעלות, געפלאכטן מיט העכערע בחינות, ווען מ'האט קלאר געזען ווי דער רבי געפינט זיך אין העכערע מושגים, דבוק באלקים חיים.

'כטוב לב המלך ביין' איז געווען א זמן פון א מורא'דיגע התגלות. בו בזמן וואס דער רבי פלעגט קיינמאל נישט רעדן פון זיך, און ער האט קיינמאל נישט מגלה געווען עוצם קדושתו ומדריגותיו הק', אבער ווען עס איז געווען 'נכנס יין יצא סוד', איז געווען א געלעגנהייט אריינצוקוקן אפס קצהו אין דעם אור טמיר נעלם, און דאן האט מען זיך עטוואס דערוואוסט כמציץ מן החרכים, איבער זיין געוואלדיגע קדושה וטהרה.

נאך אינדערהיים אין סאטמאר האבן די בחורים געוואוסט, אז דער 'פורים טיש' איז עפעס וואס מ'טאר נישט פארפאסן, און עס איז א זמן גרמא וואס מ'קען הערן פונעם רבי'ן מורא'דיגע דיבורים וואס מ'הערט נישט קיינמאל איבער'ן יאר.

תורות וואָס פאַסט פאַר'ן הייליגן לובלינער

הרה"ג רבי אלימלך יודא לאנדא שליט"א **ר"מ בישיבה"ק:**

"אין די ישיבה אין נייטרא פלעגט זיצן א איד הגאון רבי אשר שוועבל ז"ל. ער איז געווען אַ געהויבענער איד, אַ גרויסער תלמיד חכם און אַ גרויסער בקי בכל מכמני תורה. אַ גאַנצן טאָג פלעגט ער זיצן און שרייבן חידושי תורה.

אין יאָר תשי"ח איז מיר אויסגעקומען צו קענען האָבן אַ נאָנטע שייכות מיט דעם איד. אין יענע תקופה פלעגט יעדע וואָך אַרויסקומען אַ קונטרס מיט די חידושי תורה פון רבי'ן זי"ע. געדענק איך ווי נאָך פורים האָב איך אים געוויזן דעם רבי'נס חידושי תורה וואָס דער רבי האָט געזאָגט ביי סעודת "משתה היין". נאָכדעם וואָס ער האָט מעיין געווען דערין האָט ער זיך אויסגעדרוקט: "דאָס פאַסט פאַר'ן הייליגן לובלינער"!

רבי אשר'ס פאָטער איז אויך געווען אַ גרויסער תלמיד חכם. ער האָט געוואוינט אין לעמבערג און ער איז געווען אַ דיין אינעם בית דין פונעם **בית יצחק זצ"ל**.

אמירתו לגבוה

ביים סעודת משתה היין פלעגט דער רבי זיך שטעלן אויפן מאמר חז"ל "מיחייב איניש לבסומי בפוריא עד דלא ידע", אין ספה"ק דברי יואל איז געדרוקט 70 בחינות (כמנין יצא סו"ד) אויף דעם מאמר חז"ל.

מיר וועלן דא מלקט זיין בין האמרי"ם פארשידענע אויסדרוקן און אמרות קודש, וואס דער רבי האט געלאזט פאלן ביי די סעודת משתה היין, אנגעהויבן אין די אינגערע יארן נאך אין דער אלטער היים, ביז די שפעטערע יארן דא אין אמעריקע.

רש"י זאגט נאך די בעסטע

דער רבי האט אמאל נאכגעזאגט פונעם זיידן דער ישמח משה זלה"ה - בסעודת הילולא כ"ח תמוז תשכ"ו אין שעראן ספרינגס - אז צווישן די מקורבים ביים ישמח משה איז געווען **הרה"ג ר' מענדלע טרינער ז"ל**, וועלכער איז געווען א תלמיד חכם, און ער האט באקומען פונעם ישמח משה א 'כתב מורינו'. האט ער דערציילט, אז מידי שנה בשנה ביי די סעודת פורים פלעגט דער ישמח משה זאגן 24 פשטים אויפן מאמר חז"ל 'מחייב איניש לבסומי בפוריא עד דלא ידע', און ער פלעגט אויספירן: "דאס בעסטע געפעלט מיר אבער דער פשט וואס רש"י זאגט "לבסומי, להשתכר ביין".

קיין רגע נישט מסיח דעת געווען פון בוכ"ע

נאך אינדערהיים אין קראלי און אין סאטמאר, איז שוין געווען א שם דבר דעם רבי'נס הייליגע עבודה אין דעם הייליגן טאג. שוין דעמאלטס פלעגט דער

רבי משמיע זיין מדברות קדשו בלהב אש קודש, ווען עס האט זיך געגאסן פון זיין מויל הייליגע געהויבענע בחינות נאכאנאנד.

עס כאפט א פחד הערנדיג וואס עס דערציילט **הרה"ח ר' יצחק לעווי ע"ה**, וואס ער האט געדענקט זייענדיג א יליד קראלי, ווען אמאל פורים נאך די כוסות איז דער רבי ארויס פון ביהמ"ד, און אויפן וועג ארויס באמערקט דער רבי זיין תלמיד נאמן **הגה"ח ר' לייבעלע פאשקעס ז"ל**.

פרעגט אים דער רבי: "לייבעלע, געדענקסט יעדע מינוט אז עס איז דא א באשעפער?".

ר' לייבעלע האט גארנישט געענטפערט. האט דער רבי געזאגט: "א חידוש פלא, מיום עמדי על דעתי האב איך נאך קיין איין רגע נישט פארגעסן אז עס איז דא א באשעפער אויף די וועלט".

ענליך ווערט דערציילט, כשבתו על כסא מלכותו אין סאטמאר, איינמאל אינמיטן טיש האט דער רבי זיך געווענדן צום דיין **הגה"צ רבי אלי' לייכטאג זצ"ל** הי"ד און געזאגט: "רבי אלי', איר ווייסט וואס איך וועל אייך זאגן, מיום עמדי על דעתי האב איך נישט מסיח דעת געווען קיין רגע פונעם בורא כל עולמים".

קיין טעם אין קיין מאכל

הרב החסיד רבי יודל ראזענבערג ז"ל מנהל מחנות רב טוב, פלעגט דערציילן וואס ער האט געהערט נאך אינדערהיים פון **הרה"ח ר' שלמה יודא בראך ז"ל**, א זון פונעם מאדער רב הגה"צ רבי שמואל בראך זצ"ל, אז ער האט אמאל געהערט ווי דער רבי האט זיך אויסגעדרוקט ביום הפורים כטוב לבו ביין: "מיום עמדי על דעתי האב איך נישט טועם געווען א טעם אין א מאכל".

ווער עס האט אמאל צוגעזעהן דעם רבי'נס עבודת האכילה, פארשטייט גוט וואס דאס באדייט.

עד מתי עשנת בתפילת עמך

איבער די מורא'דיגע עבודה וואס דער רבי האט אריינגעלייגט אין די הייליגע תורות, וואס כאטש וואס מ'האט דאס געזעהן עין בעין מידי שבוע בשבוע, ווען דער רבי האט אויסגעוואשן נשמות ישראל, בפרט ווען ער פלעגט זיך אפשטעלן אינמיטן די תורה, און בעיקר ביים סוף פון די תורה און מיט בכיות נוראות האט ער מאריך געווען צו וואונטשן ברכות פאר אידישע קינדער, ווען עס איז געווען

ניכר אז מילין לצד עילאה ימלל, איז דאס אבער אויך ארויסגעקומען מפי כהן גדול ביי די סעודת משתה היין.

ווי עס פלעגט דערציילן **הרב החסיד ר' יודל ראזענבערג ז"ל** מנהל מחנות רב טוב, אז בימי בחרותו ווען ער איז געווען ביים רבי'נס טיש אינדערהיים אין סאטמאר - אזוי אויך פלעגט דערציילן **הרה"ח ר' יעקב הכהן פריעדמאן ז"ל** פון סאטמאר, וועלכער איז דערביי געווען, און **הרה"ח ר' אהרן הכהן שעהנברון ז"ל** - האט דער רבי געטרינקען וויין, און דער רבי האט אנגעהויבן צו זאגן פייערדיגע דברי תורה כדרכו בקודש.

אינמיטן די תורה האט ער באמערקט דארט איינעם שטיין און ער רייכערט א ציגארעטל, האט זיך דער רבי אנגערופן צו אים: "דו ווייסט נישט אז ווען איך זאג תורות בין איך מתפלל אויף אידן?! און דו רייכערסט יעצט?! "עד מתי עשנת בתפילת עמך? (תהלים פ, ה)"

פערציג יאר נישט לייגן אין בעט

מרגלא בפומי' פון עלטערע חסידים צו דערציילן, אז איינמאל אינדערהיים ווען איינער פון די מקורבים וואס איז געווען אנגעטרונקען האט זיך אוועקגעזעצט אויפן אויבנאן נעבן רבי'ן, און געזאגט פארן רבי'ן: "היינט איז דאך ונהפוך הוא, וועל איך היינט זיצן אויבנאן, אנשטאט דעם רבי'ן".

האט אים דער רבי א קלאפ געגעבן אויף די פלייצע און געזאגט: "אויב וועסטו פערציג יאר זיך נישט לייגן אין בעט, נאר לערנען ביי די נעכט, וועסטו אויך זיין א רבי".

פארהערט מדרש

אזוי אויך איז געווען אמאל ביים טיש, ווען הרה"ח ר' שמעלקא פריעדמאן (מענזשאר) ע"ה פון סאטמאר, האט זיך אנגערופן: "דער רבי האט דאך פאראיאר געזאגט דעם זעלבן מדרש", האט דער רבי געזאגט: "איינער וואס קען נישט קיין ניגון, מיינט אויף יעדן ניגון אז עס איז די זעלבע"... און דער רבי האט געלאזט פאלן אווארט וואס האט געצייגט אז ער איז זיך נישט טועה מיט קיין מדרש.

האט ער געפרעגט: "איך קען פארהערן דעם רבי'ן מדרש?", האט דער רבי מסכים געווען, האט ער אנגעהויבן צו פארהערן דעם רבי'ן אויף מדרש בעל פה, וכמובן אז דער רבי האט אים אויף אלעם געענטפערט כראוי.

זיך אפוואשן דעם שטערן

אינמיטן די סעודה איז אמאל צוגעגאנגען צום רבי'ן א בחור פון די ישיבה אין סאטמאר, און ער האט זיך מזכיר געווען פארן רבי'ן אז ער דארף זיך גיין שטעלן צום מיליטער דינסט, און ער וויל אז דער רבי זאל אים אנוואונטשן אז ער זאל באפרייט ווערן.

א פחד האט אים באנומען הערנדיג דעם רבי'נס תשובה: "אויב וואשט מען זיך גוט אפ דעם שטערן פון חטאת נעורים, קען מען געהאלפן ווערן".

וואס הייסט היסח הדעת

איבער דעם רבי'נס הייליגע תורות ביום הפורים, דערציילט **הרה"ח ר' עקיבא'לע גאנץ שליט"א**:

אמאל געדענק איך, האט דער רבי געזאגט: "אין בן דוד בא אלא מתוך היסח הדעת" (סנהדרין צז.), ער איז געווען געהויבן האט ער געפרעגט: "ווי קען דאס זיין מתוך היסח הדעת, מיר זאגן דאך יעדן טאג ובנה ירושלים, בונה ירושלים, ווער איז דען מסיח דעת פון די גאולה שלימה?"

האט דער רבי געענטפערט: "טאקע פארדעם, ווייל מ'זאגט דאס יעדן טאג ביים דאווענען, ווערט מען זיך אויסמאלן ווי אזוי עס ווערט זיין 'ובנה ירושלים' און 'בונה ירושלים', מ'מיינט אז מ'קען זיך דאס מצייר זיין אז מ'קען דאס משיג זיין, דאס הייסט 'היסח הדעת', ווי אזוי מ'ווערט זיך אויסמאלן - נישט אזוי ווערט דאס זיין, ווייל מ'קען זיך דאס נישט אויסמאלן, דאס הייסט היסח הדעת", אזוי האט דער רבי געזאגט פורים ביים טיש.

דער ניצוץ הק' ווייסט

מיט גרויס התרגשות שילדערט **הרה"ג ר' שמחה שלום שטיינבערגער שליט"א**:

"בשנת תשכ"ז איז אויסגעקומען מיין פלאץ צו זיין אונטן אין קעלער פון רבי'נס הויז בשעת'ן טיש, ס'קלונגט מיר אין די אויערן ווי מיר האבן אראפגעהערט ביז אונטן ווי דער רבי זאגט די בחינה אויף די פסוקים 'ויחפרו ויאבדו, וידעו כי אתה שמך ה' (תהלים פג, יח-יט). האט דער רבי געפרעגט ווי קען זיין אז נאכדעם וואס זיי וועלן פארלוירן ווערן, ווי קענען זיי וויסן אז עס איז דא א באשעפער אויף די וועלט?

האט דער רבי נאכגעזאגט די ווערטער פונעם **רמ"ע מפאנו ז"ל**, וואס זאגט אז עס איז ידוע אז אין יעדע זאך איז דא א ניצוץ הקדוש, אין המן הרשע איז אויך געווען א ניצוץ קדוש, אז נישט וואלט ער נישט געקענט האבן קיין קיום, נאר 'ויחפרו ויאבדו', זיי וועלן פארלוירן ווערן, אבער דער ניצוץ הקדוש בלייבט, און וועט ויסן אז עס איז דא א באשעפער אויף די וועלט.

"איך וועל לוחם זיין אפילו איך וועל בלייבן אליין אויף דער וועלט"

וחכך כיין הטוב... אין דעם געהויבענעם זמן ביי משתה היין, איז בתוך הדברים ארויסגעקומען די הייליגע דרכי המלחמה קעגן דעם עמלק הציוני אין וועלכן דער רבי איז געווען דער ראש הלוחמים קעגן די גאנצע וועלט, כמרדכי הצדיק בשעתו קעגן קליפת המן הרשע, און דער רבי האט געזען אין די פסוקי המגילה ומדרשים אן אפשפיגלונג צו די טכסיסי המלחמה פון די עמלקים שבדור.

הרה"צ רבי יהושע אלבוים ז"ל אדמו"ר מטאמשוב ירושלים:

אינעם יאר ווען דער רבי האט געוואוינט אין ירושלים, פורים תש"ו, האט דער רבי אין לויף פונעם טיש, אסאך ארומגערעדט דברי תורה, און אויסגעטייטשט אסאך פסוקים אין די מגילה.

דער טאמשוב'ער רבי ז"ל זאגט, אז ער געדענקט נישט גענוי די אלע דברי תורה וואס דער רבי האט דעמאלטס געזאגט ביים טיש, אבער איין ווארט, א מחזה הוד וואס איז אריין אין די ביינער, ווי דער רבי האט זיך אויפגעשטעלט אינמיטן די תורה און האט אויסגעשריגן:

איש יהודי היה בשושן הבירה" זאגט דער מדרש "איש יחידי", דער מדרש וויל אונז לערנען א דרך אין עבודת השם, אויב ווילסטו בלייבן א איד און נישט נאכגעשלעפט ווערן נאך די אלע תעלולי עולם הזה, דאן דארפסטו זיך אונטערנעמען, אפילו אז דו וועסט בלייבן אן "איש יחידי", איין איינציגער אויף דער וועלט, אויך דעמאלטס וועסטו נישט אויפגעבן און זיך נישט בייגן פאר קיינעם.

דאן האט דער רבי אויסגעשריגן:

אפילו איך וועל בלייבן איין איינציגער אויף דער וועלט, וועל איך אויך נישט מורא האבן פאר קיינעם, און איך וועל לוחם זיין מיט די רשעים עד חרמה! איין איינציגן באשעפער, פאר דיר האב איך מורא!

'עד דלא ידע' מ'זאל קענען זאגן דעם אמת איבער די רשעים

אזוי אויך אין די אנדערע יארן האט דער רבי משמיע געווען צווישן די בחינות פייערדיגע דיבורים אין מלחמה לה' בעמלק הציוני, און דאס ארייגעטייטשט אין די דברי חז"ל "עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי", וואס מיר וועלן מעתיק זיין עטליכע בחינות דערפון.

אין יאר תשט"ז האט דער רבי געזאגט א טעם הגון, פארוואס מען פארשטעלט זיך פורים. מיט א הקדמה אויף די דברי חז"ל (עירובין סה.) "נכנס יין יצא סוד":

א גאנץ יאר, זענען דא אזעלכע וואס זאגן גערן "ברוך מרדכי היהודי", אבער ווען עס קומט צו זאגן "ארור המן", בלייבן זיי שטיל, זיי קענען דאס נישט ארויסזאגן פון מויל, עס איז דא פיל מעסיגע, וואס טאנצן אויףביידע חתונות, און ווילן געפעלן פאר יעדן, דעריבער טרינקט מען וויין און מען קען זאגן "ארור המן" פונקט ווי מען קען זאגן "ברוך מרדכי", און מען פארשטעלט זיך כדי צו ווייזן אז מיר זענען יידער פארשטעלט, מיר זענען פאלש, נישט אויפריכטיג, מיר פארדעקן די עולות פון די פושעים.

המן האט געמאכט א חזית דתית

אין איינע פון די יארן, ווען עס איז געווען דער 'חזית דתית מאוחדת', אלע רעליגיעזע פארטייען זענען געווען אנגעשלאסן אין בן גוריון'ס ממשלה, אין איין רעליגיעזן בלאק, האט דער רבי זי"ע געזאגט יענעם פורים:

חז"ל זאגן אויפן פסוק "לעשות כרצון איש ואיש", "כרצון מרדכי והמן". אחשורוש האט געוואלט אריינכאפן אלע אידן אין זיין נעץ, זיי זאלן אלע קומען צו זיין סעודה, ער זאל זיי דארטן קענען מאכן זינדיגן, ווי דער מדרש זאגט, אז דאס איז געווען זיין כוונה. ער האט אבער מורא געהאט אז אידן וועלן זיך נישט לאזן איבעררעדן צו קומען צו סעודת אחשורוש, איז ער געפאלן אויף א פלאן, ער האט געמאכט אין זיין רעגירונג א רעליגיעזן בלאק, "כרצון מרדכי והמן", אז אלע פארטייען זאלן זיין א חלק פון זיין ממשלה, און זיי זאלן זען אז אידן זאלן זיך לאזן איבעררעדן צו קומען צו זיין סעודה.

אן אלטע עצה: סעודת ארץ ישראל

אין ספה"ק דברי יואל (פרשת שמיני עמוד רכ"ה), ברענגט דער רבי אַ דבר פלא וואָס דער מדרש זאָגט (אסתר רבתי פרק ב') אויפן פסוק "בהראותו את עושר כבוד מלכותו": "סעודת ארץ ישראל הראה להם... דאָס זעלבע זאָגט דער מדרש עה"פ

גם ושתי המלכה עשתה משתה, אין גם אלא ריבוי, מה זה בסעודת ארץ ישראל אף זו בסעודת ארץ ישראל".

האט דער רבי ממשיך געווען:

ס'איז אַ פלא, ווי קומט סעודת 'ארץ ישראל' צו אחשורוש'ס סעודה אין שושן הבירה? נאָר דער רד"ל איז מבאר, אַז אחשורוש'ס גאַנצע כוונה איז געווען מחבב זיין די סעודה ביי אידן, כדי זיי מכשיל צו זיין, ווי עס ווערט געברענגט אין מדרש ילקוט, דעריבער האָט ער זיך משתדל געווען אָנצוגרייטן די סעודה מיט ארץ ישראל'דיגע מאכלים, כדי צו דערפרייען זייער הארץ זיי זאָלן זיך פילן ווי אין זייער אייגן לאַנד, כדי "שתזוח דעתם".

פון דעם זעט מען, אַז דאָס איז נאָך געווען המן'ס עצה, מכשיל צו זיין אידן דורכ'ן באַנוצן זיך מיטן נאָמען "ארץ ישראל", אויף צו צוציען אידן צו עבירות. דאָס זעלבע טוען די היינטיגע רשעים פון אונזער דור. זיי זענען ממשיך אידן צו מינות און כפירה דורך אַ לבוש פון חיבת הארץ און אהבת ארץ ישראל, אַזוי אַרום פאַרפירן זיי אידישע קינדער.

איך האָב אלעמאל געמיינט אַז דאָס איז אַ נייער רעיון וואָס די היינטיגע כופרים האָבן ערפינדן, דערווייל זעט מען אַז "כבר היה לעולמים", המן הרשע בשעתו האָט שוין אָנגעהויבן מיט די עצה זיך באַנוצן מיטן נאָמען ארץ ישראל, זיי צו ברענגען צו התחברות מיט אים.

נאָר, דעמאָלט האָט זיך געשטאַרקט דער כח פון מרדכי הצדיק, און די גזירה איז בטל געוואָרן און "הדר קבלוה בימי אחשורוש" - אידן האָבן פון דאָסניי מקבל געווען די תורה "מאהבת הנס", און המן'ס עצה איז מיט די צייט פאַרגעסן געוואָרן. נאָר די היינטיגע מינים האָבן עס ווידעראַמאָל אויפגעפרישט "שכחום וחזרו ויסדום המינים בדור האחרון". עס איז אָבער נישט קיין נייע זאַך, עס שטאַמט נאָך פון המן הרשע[57].

---

57. איבער דעם ענין אז די היינטיגע רשעים באנוצן זיך מיט עצת המן הרשע, לא נמנע שכר שיחה נאה, וואס מיר האבן געהערט פון הרה"ג ר' אלימלך יודא לאנדא שליט"א ר"מ בישיבה"ק, וואס איז געווען אמאל ווען עסקנים פאר 'חינוך העצמאי' זענען געקומען קיין ניו יארק, און זיי האבן געמאכט אן אפיל אויך אין גאנץ היימישע בתי מדרשים אין וויליאמסבורג.

פאר'ן רבי'ן זי"ע האט דאס שטארק געשטערט, אבער ער האט נישט געוואלט רעדן דערפון ברבים, דעריבער יענע וואך ביי שלש סעודות נאך די תורה האט דער רבי זיך אנגערופן, שמועסנדיג מיט די ארומיגע רבנים און מקורבים, ער האט נאכגעזאגט א ווארט פונעם חתם סופר זי"ע, וואס פרעגט אויף דעם וואס חז"ל זענען מחולק וואס עס איז געווען דער גורל פון די בני המן, טייל זאגן אז אזויפיל זענען געהאנגען געווארן, און די אנדערע זענען געגאנגען שנארן, און אנדערע זאגן א צווייטן מספר. פרעגט דער חתם סופר לכאורה פארוואס דערציילן חז"ל א זאך וואס האט נישט קיין שייכות צום נס?

זאגט דער חתם סופר, אז עס האט יא שייכות צום נס, ווייל סתם אזוי וואלט דער נס נישט געהאט קיין פרסום, מענטשן וואלט נישט געגלייבט אז אזא גרויסן שר ווי המן האט מען געהאנגען אויפ'ן

פאַרוואָס שטייט נישט אין די מגילה דאָס וואָרט "ישראל"?

פורים תשי"ב האָט דער רבי געזאָגט בסעודת משתה היין:

"אַ פלא, אין די גאַנצע מגילה ווערן אידן אָנגערופן בלויז מיטן נאָמען "יהודים", און אין די גאַנצע מגילה ווערט קיינמאָל נישט ערוועהנט דער נאָמען "ישראל"?

נאָר אין דעם ליגט באַהאַלטן אַ רוח הקודש. ווייל אויב עס וואָלט אין די מגילה יאָ געשטאַנען דאָס וואָרט "ישראל", וואָלט מען ח"ו געקענט אויסטייטשן אַז עס גייט אַרויף אויף די היינטיגע רשעים, וועלכע האָבן אַ נאָמען געגעבן זייער מדינה "ישראל", און זיי רופן זיך בשם "ישראל", און מען וואָלט אויף זיי אויסגעטייטשט אויך די מלחמה וואָס אידן האָבן דעמאלט געפירט מיט די עמלקים.

דערפאַר האָבן מרדכי ואסתר אין די מגילה אנגערופן די אידן אין די מגילה "יהודים", ווייל נאָר "כל הכופר בעבודה זרה נקרא יהודי" (מגילה יג.)**. להוציא מלבן של צדוקים, פון די היינטיגע "ישראל".**

מכלל דעד השתא ידע

יענעם יאר, פורים תשי"ב, האָט דער רבי זי"ע געזאָגט אין אַ שמועס פאַר די תורה:

חז"ל זאָגן: "מיחייב איניש לבסומי בפוריא עד דלא ידע". איז דאָך "מכלל דעד השתא ידע" - זעט אויס אַז ביז איצט האָט מען יאָ געוואוסט - נאָר איצט ווייסט מען נישט.

היינט אָבער איז מען אַ גאַנץ יאָר אין די בחינה פון "דלא ידע", ווייל היינטיגע צייטן איז בכלל נישטאָ די בחינה פון דעת ביי מענטשן...

דאָס איז די כוונה אין דעם וואָס חז"ל זאָגן (סנהדרין צז.)**: "אין בן דוד בא אלא בהיסח הדעת", משיח וועט קומען אין אַזאַ זמן וואָס דער גאנצער ענין פון דעת וועט זיין אָוועקגערוקט פון אונז, אין די צייטן ווען עס איז אינגאַנצן נישטאָ קיין ריכטיגן דעת.**

בוים, אבער יעצט ווען זיי זענען געגאנגען שנארן איבער די וועלט, האט זיי יעדער אפגעשטעלט און געפרעגט, "ווער ביסטו? המנ'ס זון גייט שנארן?" אזוי איז נתפרסם געווארן דער נס איבער די וועלט.

האט דער רבי געזאגט: "באמת די מדינה האלט אויס כמעט דעם גאנצן בודזשעט פון חינוך עצמאי, און די מדינה האט נישט קיין פראבלעם צו געבן נאך אביסל, אז זיי זאלן נישט דארפן ארויסגיין איבער די וועלט שנארן.

נאר וואס דען, פארוואס דארפן זיי ארומגיין שנארן? ווייל אזוי שרייען זיי איבעראל אז מ'זאל געבן געלט פאר תורה, און דאס מאכט א פרסום אז דאס האט נאך עפעס שייכות מיט תורה. ווען נישט דאס, וואלט מען נישט געוואוסט בכלל אז דער חינוך העצמאי האט שייכות מיט תורה בכלל.

המן'ס קאָפּ

פורים תשי"ד האָט דער רבי זי"ע געזאָגט אויפן נוסח אין על הנסים:

"ואתה ברחמיך הרבים קלקלת את מחשבתו והשבותו לו גמולו בראשו". לכאורה מען האָט דאָך המן'ן אויפגעהאָנגען דעם גאַנצן קערפּער, פון קאָפּ ביז פיס, נישט בלויז דעם קאָפּ[58], פאַרוואס זאָגט מען נאָר "והשבות לו גמולו "בראשו"?

נאָר המן האָט דאָך געהאַט אַ קאָפּ - ווי די וועלט זאָגט 'המן'ס קאָפּ' - ער האָט געקלערט שלעכטע פּלענער, אַסאַך מער פון וויפיל ער האָט אַרויסגעזאָגט. ער האָט געוואָלט מיט זיינע מחשבות אָנווירטשאַפטן צו שעדיגן אידן אָן אַ שיעור, אָבער השי"ת האָט אים צושטערט זיינע מחשבות. השי"ת האָט אים געקלאַפּט אין קאָפּ אַריין "והשבות לו גמולו בראשו".

די זעלבע זאַך איז מיט די מוחות פון צדיקים, מרדכי ואסתר'ס מוחות זענען געגאַנגען פיל העכער פון המן'ס מוח, העכער פון זיינע סטרא אחרא'דיגע מחשבות. זיי האָבן זיך געשטאַרקט איבער אַלע זיינע מחשבות. "וקלקלת את מחשבתו" - השי"ת האָט קאַליע געמאכט אלע זיינע פּלענער און מחשבות, און האָט געהאָלפן אידן מיט אַ ישועה נצחית עד סוף כל הדורות, וואָס מיר קענען אפילו נישט משיג זיין, ווי ווייט די ישועה האָט דערגרייכט, און מיר גיבן אַלעס איבער פאַר השי"ת.

וועגן דעם טרינקט מען ווייַן פורים אין די בחינה פון "עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי", מיר אַנערקענען אַז מיר האָבן נישט קיין השגה ווי ווייט מרדכי'ס מח איז געגאַנגען, און אפילו אויף המן'ס מוח זענען מיר נישט קיין מבין, ווי גרויס זיין רשעות איז געווען. מיר זענען ניטאַמאָל משיג די היינטיגע רשעים, אפילו זיי אַליין קענען זיך נישט משיג זיין, ווייל די סטרא אחרא פּירט זיי און עס ליגט אַ פּנימיות אין זייער רשעות וואָס זיי אַליין ווייסן נישט וואָס עס ליגט דערין אין וואָס זיי טוען. דער ס"ם פירט זיי מיט דברים עמוקים אַז זיי אַליין ווייסן נישט פאַרוואָס און פאַר ווען.

נאר דער בורא כל עולמים העלפט אונז, "זה לעומת זה", אַז אַ איד האָט אמונה פשוטה און איז מקיים די מצוות הבורא ברוך הוא, מען טוט פאַרן אויבערשטנ'ס וועגן, און מען האָט בטחון אין הקב"ה. דער בורא כל עולמים זאָל העלפן מיר זאָלן זוכה זיין מקיים זיין מצוות הבורא ברוך הוא, עס זאָל זיין השראת השכינה אויף אונז, דורך דעם וועט אַלעס זיין לברכה.

---

58. עיין תוספות במס' שבת (צב. ד"ה אישתכח), מס' עירובין (מח. ד"ה גופו ג' אמות), מס' פסחים (קט: ד"ה ברום ג' אמות), מס' יומא (לא. ד"ה אמה על אמה), ומס' חגיגה (יא. ד"ה ברום ג' אמות), באופן תליית בני המן עיי"ש.

פאַרוואָס מאַכט מען נישט קיין זכר צו ושתי׳ס מפלה?

אין יאָר תשט״ו, איז אין ארץ ישראל אָנגעגאַנגען שטורמישע פראָטעסטן קעגן דעם וואָס די ציונים האָבן אויפגעשטעלט אַן אויסגעלאַסענעם ״מועדון״ אין מאה שערים, כדי מכשיל צו זיין אידישע קינדער. האָט דער רבי זי״ע דעמאָלט פורים געזאָגט בתוך הדברים:

לכאורה דאַרף מען פאַרשטיין, פאַרוואָס מאַכט מען נישט קיין זכר אויף ושתי׳ס מפלה? די מפלה איז דאָך געווען אַ גרויסע ישועה פאר אידן, בפרט פאַר אידישע טעכטער, וועלכע זי האט געצוואונגען צו אויסגעלאַסענקייט אַרבעטן אום שבת, וואָלט מען געברויכט אויף דעם אויך מאַכן א זכר?

קען אָבער זיין דער טעם, לויט ווי די ספרים הקדושים (קדושת לוי, בני יששכר און נאָך), **שרייבן אַז מען האָט נאָר קובע געווען אַ יום טוב אויף אַזעלכע נסים וואָס חז״ל האָבן געזען ברוח קדשם, אַז זייער השפעה איז לדורות, אָבער אויף אַ נס וואָס ווערט נישט נמשך לדורות, האָבן חז״ל נישט קובע געווען קיין יום טוב.**

דעריבער, האָט מען קובע געווען אַ יום טוב נאָר אויפ׳ן נס פון מפלת המן הרשע וואָס האָט געפלאַנט ״להשמיד להרוג ולאבד את כל היהודים״, אויב וואָלט השי״ת נישט געטאָן דעם נס ער זאָל האָבן זיין מפלה, וואָלט ח״ו נישט געבליבן קיין שריד ופליט - דער איז נס נמשך געוואָרן אויך אויף די שפעטערע דורות, ״והיא שעמדה לאבותינו ולנו שלא אחד בלבד עמד עלינו לכלותינו... והקב״ה מצילנו מידם״. דערפאַר האָבן חז״ל קובע געווען אַ נס אויף המן׳ס מפלה.

אָבער דער נס פון מפלת ושתי, איז ליידער נישט נמשך געוואָרן לדורות, בעוה״ר ״ועדיין השטן מרקד בינינו״, אין יעדן דור שטייען אויף אונז אויף אַזעלכע ושתי׳ס, מסיתים ומדיחים, וואָס זוכן מכשיל זיין אידישע קינדער, די מכשלה פון ושתי שטייט נאָך אַלץ היינט פאַר די אויגן, עס איז זייער שווער ניצול צו ווערן דערפון, דערפאַר האָט מען נישט קובע געווען קיין יום טוב לזכר הנס פון ושתי׳ס מפלה. ווייל די פראָבלעמען זענען נאָך אַלץ דאָ, און נאָך מיט אַ גרעסערע מאָס ווי אַמאָל.

ווען דער אויבערשטער וועט העלפן, עס וועט זיין דער עולם התיקון, ״ורוח הטומאה יעבור מן הארץ״, דאַן וועלן די אַלע מכשולות בטל ווערן פון די וועלט און די אַלע מסיתים ומדיחים ״כרות יכרתון״, דעמאלט וועט מען מאכן אַ יום טוב אויך אויף מפלת ושתי.

זקוקין דנורא

ותהי כל הבית לחרדת אלקים... ביי דעם געהויבענעם טיש איז דער רבי יצא מגדרו, ווען צומאל האט דער רבי געלאזט פאלן ווערטער איבער זיינע הייליגע השגות אין דביקות בה', ווען ער האט אויסגעגאסן לבו הטהור מיט בכיות וגעגועין איבער זיין פערזענליכן מצב, וכל העם רואים את הקולות ואת הלפידים ויעמדו מרחוק.

מידי שנה בשנה פלעגט דער רבי אנהייבן צו זאגן דברי תורה אויפן מאמר חז"ל 'מחייב איניש לבסומי בפוריא עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי', און דער רבי פלעגט דאס אויסטייטשן אויף מערערע אופנים און בחינות.

די דברי תורה וואס זענען געזאגט געווארן אין די ימי הפורים איז געווען בבחינת 'נכנס יין יצא סוד'. דער רבי האט משמיע געווען דברות קודש מלהבות אש, מיט אזא השתוקקות געגועין וכיסופין, עס זענען ארויסגעקומען פון זיין הייליג מויל אזעלכע דיבורים, וואס מ'האט קיינמאל איבערן יאר נישט געהערט פון אים.

ביי די הייליגע פורים טישן האט מען צומאל געהערט הערן ווי דער רבי לאזט פאלן דיבורים מעוצם קדושתו ומגודל מדריגותיו הק', ער האט אפן גערעדט איבער זיין רצון און מסירות נפש זיך אוועק צו געבן פארן אייבערשטן, און ווי אין לו בעולמו קיין שום אנדערע חשק און רצון אויסער טוהן דעם רצון ה'.

מיר ווען דא איבערגעבן א צאל דיבורים נוראים וואס תלמידים וחסידים האבן אויפגעכאפט במשך די יארן, וואס דער רבי האט געלאזט פאלן ביי די סעודת משתה היין.

גיין אויף קידוש השם

ביי די פורים סעודה בשנת תשי"ג, האט דער רבי געטייטשט דעם "חייב איניש לבסומי בפוריא עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי", לויט דעם וואס חז"ל זאגן (גיטין נז: וסנהדרין צו:) 'מבני בניו של המן למדו תורה בבני ברק', איז דער קדושת לוי מסביר, אז המן האט זוכה געווען דערצו, ווייל צוליב אים איז ארויסגעקומען דער גרויסער קידוש השם מיטן נס פורים, איז געווען זיין שכר אז ער האט געהאט חשוב'ע אייניקלעך לומדי תורה.

האט דער רבי געזאגט:

"איך געדענק וואס דער טאטע ז"ל האט שטענדיג משתוקק געווען אז ס'זאל פון אים ארויסקומען א גרויסער קידוש ה'. ער האט פשוט געהאט אן השתוקקות אויסצוגיין על קדושת שמו יתברך. יעדע וואך ביי שלש סעודות פלעגט ער זאגן ביי 'מזמור לדוד' די ווערטער "למען שמו גם כי אלך בגי צלמות" אינאיינעם, ארויסברענגנדיג זיין השתוקקות צו גיין אויף קידוש ה'.

האט ער אמאל געזאגט פורים ביים טיש, "הלואי זאל איך זוכה זיין, אז עס זאל ארויסקומען פון מיר אזא גרויסער קידוש השם, אזוי ווי המן האט זוכה געווען אז עס איז ארויסגעקומען פון אים".

האט דער רבי ווייטער געזאגט:

"עס איז הפלא ופלא, וואס איך האב געהערט פונעם טאטן, "אויב האב איך נישט זוכה געווען צו גיין אויף קדושת השם, זאל כאטש זיין פון מיינע קינדער"... כך שמעתי מפיו הקדוש".

שיתקדש שם שמים בזרעי

ביים פורים טיש תשמ"א, האט כ"**ק רבינו הברך משה ז"ל** נאכגעזאגט די ווערטער, און ער האט דערציילט א מעשה וואס איז געווען ווען דער פעטער רביה"ק זי"ע האט פאררופן איינע פון די ערשטע פראטעסטן קעגן די ציוני'סטישע מדינה, וואס איז אפגעראכטן אין "מאנהעטן סענטער", האט דאס גאר שטארק אויפגעשטורעמט די ציוני'סטישע גאס, און זיי האבן דאס נישט געקענט מוחל זיין, אז עס טרויען זיך אידן ארויסצוגיין אויף די גוי'אישע גאס און מוחה זיין קעגן זייער עקירת הדת. די ציונים האבן דאן אומאויפהערליך געהעצט אין די צייטונגען קעגן רבי'ן, שרייבענדיג אז ער מאכט א "חילול השם", און אז ער איז א מסור, און זיי האבן אפילו געשיקט דראונגען און סטראשונקעס אז זיי וועלן אים ר"ל דער'הרג'ענען אויב ער וועט זיך טרויען ארויסצוגיין צו א עפענטליכע פראטעסט קעגן די מדינה.

דער רבי **הבר"מ ז"ל** האט דערציילט, אז דאס איז נישט געווען קיין בלויזע סטראשונקע, נאר מען האט געוואוסט אז די רשעים זענען אויפגעקאכט ביז גאר, און עס איז דא פון וואס מורא צו האבן. די נאנטע מקורבים ביי רביה"ק זי"ע האבן די ווארענונגען גענומען זייער ערנסט, און מ'האט אכטונג געגעבן אויפן רבי'ן גאר שטארק.

האט דער רבי הבר"מ דערציילט, אז מ'איז געגאנגען צום פראטעסט מיט א שטארקן פחד, וואוסנדיג אז עס קען ח"ו פאסירן דאס ערגסטע. ער איז געזעסן

ביים פראטעסט נעבן פעטער אויפן אויבנאן. עס איז געווען אין די הייך, פאר טויזענטער מענטשן, און עס האט אים געציטערט אלע ביינער פאר שרעק, ווייל עס איז גאנץ לייכט געווען אז צווישן די מאסן זאל זיך אריינרוקן א רוצח און שיסן ר"ל פונדערווייטנס.

ווען ער האט באמערקט קעגן איבער א הויכע גאלעריע, וואו מענטשן זענען געשטאנען, האט אים אנגעכאפט א שטארקער פחד, אז דארט קען זיך יעדע מינוט אריינרוקן א פראסטער רוצח, קיינער וועט אים נישט באמערקן, און עס איז פאר אים גאר לייכט צו צילן צום פונקט. האט ער זיך אנגערופן צום פעטער: "דער פעטער האט נישט מורא אז מ'קען דא שיסן? זיי זענען דאך חשוד אויף שפיכת דמים, ס'איז נישט קיין סכנה דא צו זיצן?!".

האט רביה"ק זי"ע געענטפערט אן קיין שום פחד: "זאלן זיי שיסן! איך האב נישט קיין מורא"...

האט דער רבי הברך משה ז"ל דאס אויסגעשמועסט, אז דאס איז געווען די סיבה פארוואס דער פעטער האט אזוי נישט מורא געהאט פון די רשעים, ווייל ער איז באמת געווען רואיג און זיכער מיט זיך, און ער איז גרייט געווען צו גיין פון דער וועלט אויף קידוש השם.

וצדיק באמונתו יחי' - פורים תשי"ח

"איך בין זיך מתחזק מיט דעם וואס איך ברענג אריין אריין אמונה אין אידישע הערצער". (פורים תשי"ח)

רבי מרדכי דוד קאהן ז"ל לייגט צו: "ביי אסאך צדיקים האט מען געזעהן, אז פורים כטוב לבם ביין האבן זיי גערעדט פון זייערע מדריגות, אבער ביים רבי'ן האבן מיר געזעהן ווי ער אליין האט געהאלטן אז זיין גרעסטע מדריגה און גדלות איז מיט דעם וואס ער איז זוכה אריינצוברענגען אמונה אין אידישע הערצער"[59].

59. עס איז מערקווירדיג צו פארצייכענען, אז די געוועונליכע תורה שרייבער האבן געשריבן דעם רבי'נס תורות פון פורים, און עס איז אויסגעקומען א בחינה וואס דער רבי האט געטייטשט דעם 'חייב איניש לבסומי בפוריא עד דלא ידע', אז ווען עס קומט פורים איז מען אין א מדריגה ווען מ'איז צומישט און מ'איז נישט קלאר וואו מ'האלט בין ארור המן לברוך מרדכי.

ווען הג"ר מרדכי דוד קאהן ז"ל האט געזעהן די תורה, האט ער מעיר געווען אז דאס קען נישט זיין, אז דער רבי האט געזאגט די בחינה ביי די תורה, ווייל דער רבי האט אלעמאל אויסגעטייטשט אז דער 'עד דלא ידע' מיינט אז מ'איז זוכה אנצוקומען צום אמת'ן בחינה פון דעת, מער ווי א גאנץ יאר ווען מ'איז מבולבל און מ'איז נישט זוכה צו זעהן דעם אמת לאמיתה.

מען איז גארנישט

אַז דער אויבערשטער העלפט, מען טרינקט אַ פּאָר גלעזלעך ווייַן, איז דאָ השראת השכינה און מען ווערט געוואויר אַז מען איז גאָרנישט. (פורים תשי"ט)

עס האָט נישט קיין שאַץ ווי אַזוי צדיקים האָבן געדינט השי"ת ביים מגילה לייענען, און דער מענטשליכער מח קען דאָס נישט משיג זיין" (פורים תש"כ).

פארגעסן פון אלע צרות

בשנת תש"ה, ווען דער רבי איז געווען אין דער שווייץ נאך די קריג, איז ביים רבי'נס פורים טיש געזעסן א איד וואס האט אסאך צרות דורכגעלעבט ביי דער קריג, און איז געווען זייער צעבראכן.

האט אים דער רבי זי"ע געזאגט - אויסטייטשנדיג דעם מאמר חז"ל "חייב איניש לבסומי בפוריא עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי" - אז די כוונה איז: א איד דארף זיך משמח זיין ביום הפורים מיטן באשעפער, צוליב דעם דארף ער זיך אנטרינקען מיט ווין, אז ער זאל פארגעסן פון אלע צרות וואס ער האט דורכגעלעבט, עס זאל זיך אים דוכטן אז ער האט קיינמאל קיין צרות נישט געהאט, און עס איז אים אייביג געווען נאר גוט. און אזוי זאל ער זיך משמח זיין מיטן אויבערשטן.

דאס זאגן חז"ל: "חייב איניש לבסומי בפוריא" - ווייל ווען מען טרינקט ווין פארגעסט מען פון די צרות - "עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי". ער זאל פארגעסן וואס ער האט אמאל געליטן פון "ארור המן", און עס זאל זיך אים דוכטן אז ער האט קיינמאל נישט געוואוסט פון קיין "ארור המן", נאר ווי ער וואלט אלעמאל געהאט בלויז "ברוך מרדכי". די שמחה ביום הפורים דארף אזוי ווייט דערגרייכן, אז ער זאל קלערן אז עס איז אים אייביג געווען נאר גוט אויף דער וועלט.

דערציילט הרה"ח ר' שמואל עקשטיין שליט"א מו"ל ספרי ליקוטי אורה, אז הערנדיג די ווערטער פון רבי מרדכי דוד איז ער נאכגעגאנגען די דברי תורה, ביז ער האט געטראפן די כתבים פון הרה"ח ר' שמואל אבערלענדער ז"ל, און דארט געזעהן אז דער רבי האט געזאגט די בחינה באופן אחר, וואס פון דעם איז טאקע אויסגעקומען אז דער 'עד דלא ידע' האט געמיינט א פול העכערע בחינה, וואס מ'איז זוכה צו משיג זיין נאכן טרינקען.

געדענקען די דברי תורה

מ'האט פריער דערמאנט ווי די כותבי החידושי תורה האבן געהאט די חזקה צו שטיין הארט נעבן רבי'ן. אויך אויף די טעיפס פון די ימי הפורים, הערט מען מערערע מאל ווי דער רבי דריקט זיך אויס צו די כותבים. וויאזוי איז דאס צוגעגאנגען בשעת מעשה?

הרה"ח רבי עקיבא'לע גאנז שליט"א:

"ר' ליפא פריעדמאן ז"ל איז געווען א גרויסער חסיד פונעם רבי'ן, ער פלעגט אלעמאל שטיין ביים טיש און הערן די תורות. אמאל האט דער רבי געזאגט פורים ווען ער איז געווען בדיחותא: "ווער געדענקט וואס איך האב געזאגט פאראיאר?", ר' ליפא איז געשטאנען ביים עק באנק, ער האט געגעבן א טרעט ארויף אויפן טיש, ער האט זיך אראפגעלייגט אויפן טיש און אזוי האט ער גערעדט צום רבי'ן, ער האט איבערגעזאגט די תורה וואס דער רבי האט געזאגט א יאר בעפאר.

עס איז געווען עטליכע מאל ווען דער רבי האט געזאגט די דברי תורה, האט ער בתוך הדברים געזאגט: "שרייבט אפ וואס איך זאג, שרייבט אפ גוט". איינמאל האט ער אפילו געזאגט בבדיחותא, אז מהאי טעמא האבן חז"ל נישט מתקן געווען אז פורים זאל זיין א געהעריגער יו"ט ווי אלע ימים טובים, כדי מ'זאל קענען אפשרייבן די דברי תורה.

ווען דער רבי האט געהייסן אפשרייבן בשנת תשי"ג, האט רבי ליפא ע"ה זיך אנגערופן צום רבי'ן, אז ער דארף א ברכה אז ער זאל קענען שרייבן דעם רבי'נס תורות עד ביאת הגואל.

האט דער רבי געענטפערט: "דו מיינסט אז דו האסט געבעטן אזא שווערע זאך, די ישועה איז שוין ממש אונטער די טיר, אט אט וועלן מיר זוכה זיין צו די גאולה שלימה".

דער רבי האט ווייטער געזאגט: "באמת קען מען נישט משיג זיין ווי קען זיין אז די ישועה איז אזוי נאנט, פונקט אין היינטיגע צייטן, עס זענען געווען די צדיקים ביז היינט וואס האבן אזוי געווארט און ארויסגעקוקט אויף די גאולה שלימה, און פונקט מיר אין אונזער היינטיגער דור יתום וועלן מיר האבן די זכי', אבער דאס איז דער מציאות, די גאולה איז שוין ממש נאנט"... און דער רבי האט אים טאקע אנגעוואונטשן אז ער זאל זוכה זיין ווייטער צו שרייבן די חידושי תורה עד ביאת הגואל.

רשמי רשוותא

דערמאנענדיג די תורה שרייבער, איז וויכטיג איבערצוגעבן ווי עס שילדערט **הרה"ח ר' יושע מענדלאוויטש הי"ו**, אז במשך די תורה האבן די שרייבער כסדר אפגעשריבן די בחינות וואס דער רבי זאגט, אזוי ווי יעדע וואך ביי שלש סעודות ווען זיי פלעגן פארשרייבן דעם תוכן הדברי תורה אין די טונקל.

כאטש מיר האבן זוכה געווען אז עס איז פארבליבן די טעיפס פון די הייליגע פורים טישן, אזוי קענען מיר נאך האבן עטוואס אן השגה פון וואס עס איז דארט געווען, מ'קען עפעס הערן פון די הייליגע דיבורים, פארט איז נישט יעדעס יאר אויפגעכאפט געווארן אויפן טעיפ, און עס איז נאר פארבליבן פון די רשימות וואס מ'האט דעמאלטס פארצייכנט.

עס איז געווען א חידוש ביי די פורים תורות אז דער רבי האט זיך היבש מאל אינמיטן די פייערדיגע ווערטער באצויגן צו די שרייבער, און געווארפן אין זייער ריכטונג זיקוקין דנורא, אנזאגנדיג אז זיי זאלן גוט אפשרייבן וואס ער זאגט, ווען ער איז דאן מגלה טפח ומכסה טפחיים וואס עס ליגט אונטער זיינע הייליגע דברי תורה.

"היינט מעג מען דאך שרייבן", "מ'זאל זעהן צו שרייבן גוט".

ווען איך וועל טוהן תשובה מאהבה

בשנת תש"ח זייענדיג מבוסם, האט דער רבי א שריי געגעבן: **"שרייבט אפ מיינע ווערטער, איך זאג דברים העומדים ברומו של עולם".**

דער רבי האט דאן געטייטשט, "עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי", ווייל חז"ל זאגן דאך אז מיט תשובה מאהבה ווערן די זדונות זכיות, קומט אויס אז דער רשע וואס האט געטון אזויפיל עבירות בזדון, האט א כח דורך תשובה מאהבה נאך אנצוקומען צו א העכערע מדריגה פון מרדכי, ווייל ווי קען דען מרדכי טוהן אזויפיל מצוות ווי די עבירות וואס המן האט געטון?!".

זאגנדיג די ווערטער האט דער רבי זיך צושריגן: "אז איך וועל זוכה זיין צו תשובה מאהבה, וועל איך אויך זיין גרעסער פון מרדכי הצדיק"[60]...

בשנת תשי"ט האט דער רבי געזאגט בתוך הדברים "דעם שבת ביי שלש

---

60. ס' זכר צדיק לברכה (ח"ב, עמ' 465).

סעודות האב איך עפעס געזאגט, עטס זאלטס נישט מיינען ס'איז עפעס אזא פשוט געזאגעכטס, ס'איז א גרויסע בחינה".

'עד דלא ידע המרדכי'

מענין לענין, לאמיר הערן ענינים שונים וואס האבן שייכות מיט די דברי תורה פון די ימי הפורים, במחיצתו פון רבי'ן זי"ע.

אויף דעם מאמר חז"ל חייב איניש לבסומי, איז באקאנט א ווערטל וואס דער רבי האט אמאל געזאגט אין די ישיבה:

בעפאר פורים תשי"ט, האבן די בחורים עוסק געווען אין די סוגיא פון חשבון שנת השמיטה, לויטן רבי'נס פארלאנג אז מען זאל זיך קאנצעטרירן אין די סוגיות וואס זענען עוסק מענינא דיומא.

עס גערדענקען די בחורים צו דערציילן, ווי אזוי עס האט אויסגעזען דעמאלטס דער פארהער אויף די סוגיא, יענעם יאר איז אויסגעפאלן פורים אין א זונטאג, און תענית אסתר איז געווען מוקדם אויף דאנערשטאג. באותו היום דאנערשטאג האט דער רבי געלאזט באפעלן אז נאכמיטאג גייט ער פארהערן די סוגיא. תענית אסתר נאכמיטאג קומט דער רבי ארויף אין די ישיבה פארהערן די סוגיא, ווי פארשטענדליך האבן זיך די בחורים גרייט געמאכט צום פארהער, און דער רבי איז שטארק אויפגעלייגט געווען ביים פארהער.

אינצווישן האט דער רבי געפרעגט איינע פון די בחורים "וואס זאגט דער מרדכי?" און דער בחור האט נישט געוואוסט צו ענטפערן, זאגט דער רבי בנעימות מיט א שמייכל: "דו האלטס שוין ביים עד דלא ידע בין ברוך מרדכי?"...

קאַמינקער רב זי"ע'ס ווערטלעך

ביים רבינ'ס טיש פורים שנת תשי"ב, האָט דער **פאיער רב ז"ל** נאָכגעזאָגט פאַרן רבי'ן אַ ווערטל בדרך צחות פון קאַמינקער רב, הרה"ק ר' שלום זי"ע, אַז תשעה באב דאַרף מען מער זיין בשמחה ווי פורים. ווייל מה-דאָך פורים ווען מען ליינט בלויז צוויי פסוקים אין די מגילה מיטן איכה ניגון, און מען איז אַזוי בשמחה, איז דאָך תשעה באב ווען מען ליינט גאַנץ איכה מיט דעם דאָזיגן ניגון, דאַרף מען זיכער זיין בשמחה...

ווען דער רבי זי"ע האָט עס געהערט, האָט ער דערפון הנאה געהאַט, און האָט געזאגט: ווייסטו פאַרוואָס דעם קאַמינקער רב'ס ווערטלעך האָבן אַזאַ טעם? ווייל זיי זענען מלא קדושה וטהרה.

מערקווירדיג, אַז מיט אַכט יאָר שפעטער, בשנת תש"כ, האָט דער רבי זי"ע אויך געזאָגט אַן ענליך לשון ביים פורים טיש אויפן קאַמינקער רב'ס ווערטלעך. ווען הרה"ח ר' אלי' דוד טירנויער ע"ה האָט איבערגעזאָגט פאַר'ן רבי'ן אַ ווערטל פון קאַמינקער רב, וועלכער האָט געזאָגט פאר זיין גבאי'ן ביים טיש בשעת יענער האט געטיילט שיריים פון אַ גאַנז, האָט ער אים אויסגעטייטשט דעם פסוק אין תהלים (לז, לז) "שמר תם וראה ישר כי אחרית לאיש שלום". "שמור תם" - היט אָפּ דעם גאַנז - "וראה ישר" - זעה צו טיילן גלייך פאַר יעדן - "כי אחרית לאיש שלום" - ביים סוף זעה לאָז איבער אויך פאַר שלום. (זיין הייליגן נאָמען).

ווען דער רבי האָט עס געהערט האָט ער רעאַגירט: "דער הייליגער קאַמינקער רב, זיינע ווערטלעך זענען געווען בלויז קדושה, וועגן דעם האָט עס אַ חן".

דעם רבי'ס תורה איבער'ן בנין אויף סאנדז סטריט

אין ספר 'מבצר תורה ויראה' ווערט דערציילט:

בשנת תשכ"ו איז אויפגעקומען דער פלאן אפצוקויפן א ריזיגער בנין לטובת די ישיבה אויף 167 סענדז סט. דער בנין איז געבויעט געווארן פאר די נעווי, א ריזיגער בנין, הויך זיבן שטאק, הונדערטער קליינע צימער'לעך, און עטליכע גרעסערע און קלענערע זאלן, א ריזיגע צוגערישטע קאך, ווער עס האט נאר באזוכט אין יענעם בנין האט תיכף געזאגט אז עס זעט זיך אויס אז דער בנין איז ספעציעל געבויעט געווארן פאר די ישיבה.

דער רבי האט זיך שטארק דערפרייט דערצו, אז מען האט ענדליך געטראפן א מקום וואו מסדר צו זיין די ישיבה - על כל פנים צייטווייליג - און ער האט דאס ארויסגעזאגט ביי די פורים סעודה יענעם יאר כטוב לבו ביין, און ער האט מרחיב הדיבור געווען אז א עקסטערע סייעתא דשמיא איז מיט דעם אז מען האט געטראפן דעם בנין ווי עס איז אזוי צוגעפאסט אינגאנצן פאר די ישיבה, אז עס זעט אויס ווי עס איז דירעקט געבויעט געווארן פאר די ישיבה. דער רבי האט דאס צוגעגליכן צו די פרשה פון די מגילה ווי פאלגענד[61]:

61. עיין חידושי תורה לדינער'ס (ח"ב, לפורים).

"רבותי, הערט מיך אויס! ס'איז דאך היינט פורים, פורים מען מעג זאגן אויך א הלצה, הערט מיך אויס ווייל עס איז א צורך שעה. עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי. עס שטייט אין די מגילה א חידוש פון א מעשה, אחשורוש האט געגעבן פאר אסתר המלכה המן'ס הויז, און דערנאך האט אסתר געשטעלט מרדכי על בית המן, לכאורה, נאך וואס האט מרדכי געדארפט האבן אזא הויז ווי המנ'ס הויז? אויב עס האט אים אויסגעפעלט א הויז, האט דער אויבירשטער געקענט אים משפיע זיין א שפע עשירות, אז מרדכי זאל קענען האבן א אייגן הויז?

נאר, מרדכי הצדיק האט דאך מעמיד געווען אסאך תלמידים, ער האט געלערנט מיט זיי תורה, ווי די גמרא זאגט דאך אז המן האט אים געטראפן לערנען מיט זיינע תלמידים הלכות קמיצה, אין מדרש שטייט אז מרדכי האט געהאט כ"ב אלף תלמידים.

פאר אזויפיל תלמידים האט ער דאך געדארפט האבן א גרויסן בנין, וואס דאס זאל זיין מוכשר פאר א פלאץ פון אזויפיל תלמידים, המן איז דאך געווען א גרויסער עושר, ויספר להם המן את כבוד עשרו, ווי עס שטייט אין די מגילה, ער איז געווען א שני למלך, נו, כלום חסר מבית המלך, המן האט דאך אוודאי אויך געהאט אסאך תלמידים אויף רשעות, האט ער דאך זיכער צוגעגרייט דערפאר א גרויסע שיינע געביידע, א רחבות ידים ברוב פאר והדר, מיט אלע מותרות.

אבער אן ערליכער איד האט דאך ניטאמאל קיין השגה אויפצושטעלן אזא שיין און טייער הויז ווי המן האט אויפגעשטעלט מיט זיין גאות. אפילו אלמלי מ'וואלט מרדכי'ן געגעבן געלט, וואלט ער געטוהן דערמיט גוטע זאכן, ער וואלט נישט אהערגעשטעלט אזא הויז מיט אזא לוקסוס. אזוי האט מען צוגעפירט מן השמים אז מ'האט געגעבן פאר מרדכי דוקא המן'ס [הויז], א רחבת ידים, אזוי האט מרדכי געהאט גענוג פלאץ פאר אלע תלמידים וואס זענען געקומען צו אים לערנען תורה.

קומט אויס, אז פריער האט יעדער געוואוסט אז עס איז דא חילוק בין ארור המן לברוך מרדכי, מרדכי אפילו אויב וועט ער האבן אן עשירות, וויל ער נישט א הויז מיט לוקסוס, אבער המן שטעלט זיך אהער דאס שענסטע און גרעסטע הויז.

און פלוצלונג פאסירט אזא מעשה, אז דער רבונו של עולם האט צוגעפירט אז מרדכי זאל באקומען המנ'ס הויז. דערפאר חייב אדם לבסומי בפוריא עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי, ווען מ'ווערט מבוסם און מ'געט מתנות לאביונים מיט א ברייטע האנט, אז אויך מרדכי זאל קענען האבן אזא הויז ווי המן... רבותי, איך האב דאס טאקע געזאגט נאר בדרך הלצה, אבער ס'איז גארנישט אזא הלצה עס ברויך ווערן אן אמת אויך.

מיט די בחינה האט דער רבי אויך מסביר געווען פארוואס עס האט אויסגעפעלט אז המן האט געדארפט בויען זיין אייגענע תלי', און עס האט נישט

געקענט זיין אז מרדכי זאל בויען די תלי' פאר המן. ווייל "מרדכי וואלט דאס ווען געבויעט פול מיט רחמנות, און עפ"י דין, משא"כ המן הרשע האט דאס געבויעט הויך, שטארק, מיטן גרעסטן רשעות אן קיין ברעקל רחמנות, אזא תלי' האט מען געדארפט האבן פאר המן הרשע".

ביזט א מבין אויף די תורה?!

ווי מיר הערן פון **הרה"ח ר' יוסף יאקאב הי"ו**, וואס ער האט געהערט פון **הרה"ח ר' אברהם יעקב הכהן גלאנצער ע"ה**, אז שושן פורים תשכ"ו איז ער אריינגעגאנגען צום רבי'ן און אריינגעטראגן א סכום געלט.

האט דער רבי אים געפרעגט: "ביזט א מבין אויף די תורה וואס איך האב נעכטן געזאגט?!"

האט ר' אברהם יעקב געזאגט פארן רבי'ן: "איך בין נישט דארט געוועןביים טיש". האט דער רבי אים נאכאמאל איבערגעזאגט די גאנצע תורה מהחל ועד כלה.

שיכור פון מגילה ליינען

ביי די סעודת פורים שנת תשי"ח דער רבי האט נאכגעזאגט בשם אביו מרן הקדושת יו"ט ז"ל, וואס פלעגט נאכזאגן בשם זיין שווער מזוו"ר הרה"ק רבי מנשה מראפשיץ זי"ע, בשם הרה"ק מראפשיץ ז"ל - וואס איז געווען זיין עלטער שווער בזוו"ר - 'אז צוויי מאל אין יאר איז ער שיכור, פורים ביי די מגילה, און שמיני עצרת ביי קדושת כתר... דער טאטע פלעגט אלס זאגן ער האט נישט געוואוסט דערין קיין פשט, נאר ס'קאן זיין, וואס פארשטייען מיר אונז דען, זיי האבן דאך גערעדט בדרך הצדיקים הויכע זאכן[62]...'

וואויל און לעכטיג איז ווער עס איז נישט קיין מנהיג

אין די דברי תורה וואס דער רבי האט געזאגט פורים תש"כ לפ"ק, האט דער רבי געזאגט גאר שטארקע ווערטער וואס האט אויסגעזעהן ווי דער רבי איז

62. עיין עוד לשון קדשו שנעתק מפי השמועה בקונטרס חידושי תורה, בהתחלת הדברות קודש לפורים שנת תשי"ח. ועיין גם בס' ליקוטי אורה לפורים. וכבר הובא לעיל בדברי הגה"צ מנאנאש שליט"א שרבינו היה רגיל לאומרה כמעט מידי שנה בשנה.

פשוט מקנא אן ארבעטס איד, אנשטאט דעם וואס עס ליגט אויף אים אן אחריות פון א ציבור.

ואלו דבריו הקדושים:

איך האב אמאל געהערט פון טאטן, ער איז אײביג געווען צובראכן בײ זיך, איך האב געהערט פון אים, איך בין געווען א קינד, האב איך געזאגט "טאטע, א זײדן האבן מיר געהאט א שוסטער". האט ער געפרעגט וועמען, האב איך געזאגט רבי יוחנן הסנדלר, האט ער א שמײכל געגעבן, ער האט געזאגט עס איז צו ווײט, עס איז נאר פאר א ווערטל, א ביטערער גורל, איז אין דעם דור א איד וואס איז א שטיקל מנהיג, דער נידריגסטן איד קען מען מקנא זײן אז ער איז נאר נישט קײן מנהיג ישראל, וואיל און ליכטיג איז איהם, ער איז א מענטש פאר זיך וואויל און ליכטיג.

איך שרײ כסדר מ'זאל קוקן אין יחזקאל ל"ג, אוי ווײ וואס וועט זײן מיט מנהיגי ישראל לעתיד, הוי רועי ישראל, א ביטער גורל... אוי ווײ.

א איד וואס וויל טוהן דעם רצון הבורא ב"ה, מיטן דאווענען און לײגן תפילין, ער וויל געבן צדקה, און וויל מחזיק זײן די תורה הקדושה, איז זײער גוט, אף על פי כן האף איך דער באשעפער וועט נאך העלפן.

יותר מהרגלו, יותר מלימודו[63], מער וויפיל מ'לערנט, כ'האב נישט קײן צײט צו לערנען איך בין א פארקויפטער מענטש.

א איד קומט אהײם, ער גײט ארבעטן, ער קומט אהײם האט ער אינזינען במחשבה ער איז זיך קובע עתים לתורה, און ער קען לערנען א פאר שעה...

ווי שווער איז צו זײן א רבי

בײ די סעודת פורים שנת תשט"ו, כטוב לב המלך בײן, האט דער רבי געזאגט, אז זײן פאטער דער הײליגער קדושת יו"ט זי"ע האט נישט געגעבן קײן קבלה פאר א שוחט, נאר פאר אײנעם וואס האט געלערנט בײ אים אין די ישיבה א לענגערע צײט, און ער האט אים גוט געקענט, ווײל שחיטה איז א גרויסע אחריות, האט דער טאטע געזאגט: 'אבער צו זײן א רבי איז נאך א גרעסערע אחריות'...

האט דער רבי צוגעלײגט, מיט פארכטיגע ווערטער איבער זײן פערזענליכע הנהגת הכלל לגדור גדר ולעמוד בפרץ להעמיד הדת על תילה:

63. כוונת המליצה על פי דברי הרמ"א בהל' פורים (סי' תרצ"ה ס"ב), שכתב על דברי המחבר ד'חייב אינש לבסומי בפוריא עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי', די"א שאין צריך להשתכר כל כך, אלא שישתה "יותר מלימודו", וישן, ומתוך שישן אינו יודע בין ארור המן לברוך מרדכי.

וועט איר דאך פרעגן אויף מיר, היתכן איך האב אנגענומען די רבי'סטעווע? אבער דער אמת איז, אז בשעת ווען איך האב דאס גענומען אויף מיר, האב איך נישט געוואוסט אין וואס איך גיי אריין, ווען כ'וואלט ווען געוואוסט וואלט איך זיך קיינמאל נישט ארייגעלאזט דערין.

צווייטנס, ווען איך וואלט דא געהאט איינעם וואס זאל דאס קענען איבערנעמען, און זאגן קלאר דעם אמת'ן דעת תורה, גיב איך אויף, אבער אז ס'איז נישטא קיין צווייטער, האב איך נישט קיין ברירה.

דריטנס, ווען משיח צדקינו וועט קומען און מיר פרעגן, וואס האסטו אויפגעטאן? וועל איך איהם זאגן "כ'האב קיינעם נישט פארדארבן מיט מיין רבי'סטעווע".

איך האב ליב כאניאקעס

עס איז געווען פורים תש"ח, ווען עס איז נאך געווען גאר א קליינער היימישער ציבור ארום דעם רבי'ן, און אפילו די היימישע אידן וואס זענען דא געווען, איז נאך געווען גאר א קליינער פראצענט וואס איז געגאנגען מיט בארד און פיאות. און דער רבי האט כסדר געפאדערט פונעם עולם אז מ'זאל זיך ווייטער לאזן וואקסן בארד און פיאות אזוי ווי אמאל.

הרה"ח ר' ליפא לעפקאוויטש ע"ה איז געווען ביים טיש, און אנגעגאסן פארן רבי'ן דעם כוס מלא יין, און דערביי בעט ער אז דער רבי זאל אים וואונטשן עשירות.

האט דער רבי אים געענטפערט: "איך האב ליב כניאקעס מיט בארד און פיאות, און אז מ'וועט זיך נישט שערן בארד און פיאות, וועט מען זוכה זיין צו עשירות"[64]...

על לוח לבו

הרה"ח ר' משה מאיר טייטלבוים הי"ו:

"יעדע וואך ביי ה' מלך, פלעגט דער רבי ארויפלייגן זיין הייליג האנט על לוח לבו הטהור. דער עולם אין אלגעמיין האט דאס נישט אזוי באמערקט, ווייל עס איז געווען טונקל אין ביהמ"ד, נאר די וואס האבן דאס דירעקט אין אכט גענומען. מה שאין כן פורים ווען דער רבי האט גערעדט די פייערדיגע דיבורים, האט דאס יעדער געזעהן, וירא כל העם וינועו".

64. ס' זכר צדיק לברכה (ח"ב).

פרק יג

זכרהו על היין

זכרה"ו, לשון זכרות והשפעה, להוריד נשמות קדושות לזרע ישראל במשתה היין

(תפארת שלמה, רמזי פורים)

בדבר ישועה ורחמים

ווי שוין דערמאנט איז דער הייליגער יום הפורים אויסגענוצט געווארן דורך אידישע קינדער צו פועל'ן רפואות וישועות, און עס איז ווירקליך געווען ביים רבי'ן א בחינה פון 'כל הפושט יד נותנים לו', מ'האט באשיינפערליך געשפירט ווי עס עפענט זיך א באזונדערע צינור מן השמים וואס איז משפיע רפואות וישועות לבית ישראל למעלה מן המשוער.

אין זכרון פון די זקני החסידים וועלכע האבן זוכה געווען צו זיין ביי די הייליגע טישן אין די תש"י יארן, ליגט שטארק איינגעקריצט, ווען מדי שנה בשנה פלעגט אויסגענוצט ווערן די געלעגענהייט צו מעורר רחמים זיין פארן רבי'ן פערזענליך, און ימ'ען טרערן האבן אנשי שלומינו פארגאסן ביי די הייליגע טישן אז דער רבי זאל זוכה זיין צו א ישועה מן השמים מיט זש"ק, נאכדעם וואס עס איז אים ליידער נישט געבליבן קיין דורות, בפרט נאכדעם וואס ער האט בחודש מרחשון שנת תשי"ד פארלוירן די איינציג-פארבליבענע טאכטער, הרבנית הצדיקת מרת חי' רויזא ע"ה.

ר' חיים הערש האט געראטעוועט

עס איז כדאי צו אנהויבן דאס קאפיטל מיט ווייטאגליכע זכרונות ארום יענעם פורים תשי"ד, געציילטע חדשים נאך דעם ביטערן פארלוסט.

דער גאנצער ווינטער איז אריבער גאר שווער, נאכדעם וואס בראשית השנה איז אוועקגעריסן געווארן דאס לעצט-פארבליבענע צווייגעלע פון דעם הייליגן

בוים, מיט די פטירה פון הרבנית חי' רויזא ע"ה, און דער רבי האט דאס גענומען זייער שווער צום הארצן וימאן להתנחם.

עטליכע וואכן איז דער רבי געזעסן בקרית חוצות אין מאנטיסעלאו, און ווי די משמשים בקודש דערציילן נוראות וואס דארט האט זיך אפגעטון אין די עבודה וואס דער רבי האט דארט געפראוועט בינו לבין קונו. ביז ווען דער רבי האט זיך מחזק געווען און ער איז צוריק אהיים געקומען ווייטער אנגיין מיט די עבודת הקודש כמימים ימימה.

מאת ה' היתה זאת, יענעם יאר תענית אסתר איז דער רבי אריין אינעם צימער פונעם גבאי, 'ר' יאסל'ס שטוב' ווי מ'האט דאס גערופן, און דער רבי האט דארט געטראפן א בריוו וואס עס האט געשריבן **הרה"ח ר' הערש פינחס הכהן מאשקאוויטש ע"ה** צו הרה"ח ר' יוסף אשכנזי ע"ה, מיט פארשידענע פרטים איבער די לוי' פון די טאכטער הרבנית הצדיקת ע"ה, און וויאזוי מ'האט איר מפנה געווען פון חו"ל קיין טברי', וואס האט דעם רבי'ן באריגט עד דכדוכה של נפש, עס האט ביי אים צוריק אויפגעוועקט די גאנצע ביטערע פרשה, און דער רבי איז אריין אין זיין צימער און אויסגעבראכן אין א ביטערן געוויין נישט קענענדיג זיך בארואיגן.

ווען די רביצין ע"ה האט געזען דעם רבי'ן אין זיין צובראכענעם מצב, און ווי ער קען זיך נישט צוזאמען קלויבן פון דעם בראך, האט זי פארשטאנען אז דער מצב נישט גוט. זי איז געגאנגען צו די טיר און זי זעט ווי עס גייט אריבער **הרה"ח ר' חיים הערש יאקאבאוויטש ע"ה**, האט זי אים גערופן און געזאגט "ר' חיים הערש, לויט ווי אזוי עס איז יעצט דער מצב ביים רב, האט איר היי יאר נישט קיין פורים, דער רבי איז צובראכן ביז גאר". און זי האט אים געבעטן אז ער זאל פרובירן באיזה אופן שהוא צו ברענגען דערצו אז דער רבי זאל זיך מתגבר זיין, און ווייטער אנגיין געהעריג.

ר' חיים הערש האט געהאט א שטיקל ברייטע שפראך אין נאטור, האט ער זיך גענומען די דרייסט און מוט, ער איז אריין צום רבי'ן און געגעבן א קלאפ מיט די האנט און אויסגערופן: "גוט, ער האט אויסגעפירט, עס איז אים געלונגען!".

דער רבי קוקט אים אן און וואונדערט זיך וואס מיינט ער צו זאגן מיט די ווערטער. האט ר' חיים הערש ווייטער געזאגט: "אז דער קאפיטאן איז דעמוראליזירט, איז די גאנצע שיף אין א סכנה, דער בעל דבר האט זיך גוט אן עצה געגעבן מיטן רבי'ן, ער האט געזען וואס דער רבי בויעט אויף אידישקייט דאהי און אין ארץ ישראל, מיר האבן זיך אנגעקלעפט אינעם רבי'ן נאכן קריג, נאר דאס איז אונזער קיום, אלעס איז תלוי אינעם רבי'ן, האט ער גענומען דעם

גענעראל און אים גוט צוקלאפט, אז דער רבי איז צוקלאפט זענען מיר אלע צוקלאפט, דער מלמד טוט נישט זיין ארבעט, דער סוחר טוט נישט אין זיין מסחר, אלעס איז נאכגעלאזט, יא, ס'איז אים געלונגען, און אלעס וואס דער רבי האט ביז היינט זיך געמוטשעט אויפצובויען, וועט יעצט צוגרונד גיין"...

ער האט דעמאלטס אויך געזאגט פארן רבי'ן: "ווער נאך האט אזויפיל אויפגעטון ווי דער רבי, אפילו דער הייליגער דברי חיים האט נישט זוכה געווען אזויפיל אויפצוטון פארן כלל, מיר אלע זענען דעם רבי'נס קינדער, אז דער רבי האט אייגענע קינדער אויף דעם עולם".

ר' חיים הערש האט שפעטער דערציילט: "איך האב זיך דעמאלטס איינגעשטעלט מיינע זיבעציג יאר, איך האב זייער מורא געהאט דערפון, צי איך האב נישט איבערגעצויגן דאס שטריקל, דער רבי האט אנגעהויבן צו שפאצירן איבערן צימער ארויף און אראפ, איך האב געכאפט די זיבן טשוועטשקן, און איך האב אפגעטראגן פון דארט".

דער רבי האט געכאפט דעם מיין פון זיינע ווערטער, עס האט אים גאר שטארק באנומען, און מען האט באלד געזען א שטארקע שינוי לטובה אויפן רבי'ן, און ער האט זיך מחזק געווען און ער איז ווייטער אנגעגאנגען לאורך ימים.

דעם קומענדיגן פורים, ווען דער רבי איז געווען שטארק אויפגעלייגט, און דער גאנצער ציבור האט זיך זייער געפריידט אז דער רבי איז צוריק אין די כלים, האט די רביצין געזאגט פאר ר' חיים הערש: "דאס איז אלעס אייער קרעדיט". זי האט אים דעמאלטס געזאגט אז זי וועט אים אלעמאל מכיר טובה זיין אויף דעם וואס ער האט דעמאלטס געטון צוריק אויפצולעבן דעם רבי'ן אין זיין שווערן מצב.

לזרע של קיימא

מדי שנה בשנה, ווען עס פלעגט אנקומען דער גרויסער טאג פורים, ווען ס'איז דער גרויסער עת רצון, ביים זמן פון משתה היין, איז דאס התעוררות ביים ציבור געווען גאר גרויס לפעול בדבר ישועה ורחמים, צו פועל'ן פארן הייליגן רבי'ן, המשכת הדורות, ויעשה פרי לטובה.

עס רייסט ביים הארץ צו זעהן די לשונות ווי די חסידים האבן מעורר געווען רחמי שמים פארן רבי'ן, און צומאל ווען דער רבי אליין האט זיך מתייחס געווען צו זיין מצב, צומאל מיט דיבורים פון מסירות נפש ממש, ווי ער האט ארויסגעזאגט אז ער איז מוותר אויף אלעם לעשות רצון קונו ולעבדו בלבב שלם, אפילו אויף דעם חשבון.

א בן פאר מרדכי

עס איז א פלא, ווען איינמאל האט דער רבי זיך פערזענליך באצויגן צו זיין מצב בגלוי. בשנת תשט"ז האט דער רבי אויסגעפירט די תורה מיט די אפענע ווערטער: "דער אייבערשטער זאל העלפן, עס זאל זיין 'א בן' פאר ברוך מרדכי, און עס זאל נתרבה ווערן כבוד שמים'...

כאברהם אבינו בדורו

מיר זענען מעתיק זיין עטליכע אויסצוגן פון די גראמען וואס די חסידים פלעגט זינגעןביים רבי'ן אויפן טיש, וואס ביז היינט ליגט דאס נאך איינגעקריצט מיט שטארקע הרגשים אין די הערצער פון די זקני החסידים, וואס געדענקען די דמעות שליש וואס פלעגט פארגאסן ווערן בשעת מעשה.

בשנת תשי"ח האט **הרה"ח ר' יקותיאל הערש ווערצבערגער ע"ה** געזינגען בתוך דבריו:

מיר זענען זיכער אז דעם רבי'נס תפילות ווערט דערהערט כסדר.
האפן מיר נאך אז מיר וועלן האבן די זכי'.
אז דער רבי אליין זאל פירן זיין אייגן קינד אין חדר.
און געהאלפן ווערן מיט אן אמת'ע ישועה.

אוי, רבש"ע מוזט אונז ערליך גלייבן.
מיר האבן בטחון, מיר טוען שטענדיג האפן.
די ישועה מיט אונזער פארלאנג, איז גארנישט צו דערפריידן.
ווייל ביי אברהם אבינו האט נאך אסאך א גרעסערס נס געטראפן.

און דער רבי זאל לעבן, איז ווי אברהם אבינו ע"ה אין היינטיגן דור אליין.
וואס ער טוט דאך פונקט אזוי ווי אים שטרעבן.
זאל ער דערלעבן און זוכה זיין.
ער זאל געהאלפן ווערן מיט קינדער צום לעבן.

נאר טוהן דעם רצון ה'

ווען מיר רעדן אבער מיט די זקני החסידים איבער די ימי הפורים, שטיקט די טרערן ווען מ'דערמאנט דאס יאר תשי"ט וואס איז געווען למעלה מן המשוער, ווען עס האט אויסגעזעהן ביי די הייליגע דברי תורה ווי דער רבי באציעהט זיך צו די ווערטער וואס זענען געזאגט געווארן ביי די חרוזים, און ער זאגט וואס ער האט צו זאגן איבער די נושא.

צוערשט איז ארויף אויפן טיש **הרה"ח ר' יקותיאל הערש ווערצבערגער ע"ה.** ער האט ארויסגעברענגט א טענה לויט דעם וואס חכמינו ז"ל זאגן (תענית כד.) 'כל

העולם ניזון בשביל חנינא בני, וחנינא בני די לו בקב חרובים', האט ער געפרעגט די שאלה, ווי אזוי קען זיין אז דער רבי איז משפיע ישועות בני חיי ומזוני פאר די גאנצע וועלט, און דער רבי אליין האט נישט זוכה געווען צו בני.

דערויף האט זיין שווער הרה"ח ר' אברהם ממשיך געווען מיט די חרוזים, ווען ער איז מעורר דעם ציבור צו בעטן רחמים פארן רבי'ן אליין:

"אזוי ווי מיר זענען דא אלע צוזאמען.
זאלן צום באשעפער מיט א טענה צוטרעטן.
ווייל איצט איז אן עת רצון, טוה איך דערמאנען.
פאר אונזער הייליגן רבי'ן א ישועה אויסבעטן.

נאכן ארויסברענגען אז יצחק אבינו האט זוכה געווען צו אן הצלחה אז ער זאל קענען ווייטער משפיע זיין פאר יעקב אבינו און די דורות הבאים, האט ער ממשיך געווען:

האבן מיר א טענה צום באשעפער אצינדער.
דאס אויך דער רבי פארדינט דאך ביי השי"ת גרויס הצלחה.
אז ער זאל קענען מבטיח זיין אויף אונז אלע זיינע קינדער.
מיר אלע קומען זיך בענטשן צום רבי'ן שליט"א נאך א ברכה.
חכמינו ז"ל זאגן 'המתפלל בעד חברו הוא נענה תחילה'.
אז מ'בעט פאר זיין חבר ווערט מען געהאלפן גאר געשווינד.
א דאנק דער רבי שליט"א טוט פאר אונזערטוועגן פול מיט תפילה.
קומט דאך פארן רבי'ן זאל לעבן א ישועה אצינד.

ווען דער רבי האט דערנאך משמיע געווען די הייליגע דברי תורה, האט דער רבי נאכגעזאגט די ווערטער פונעם הייליגן **ישמח משה** זלה"ה (פר' יתרו, דרך הב' עה"כ אתם ראיתם) עה"פ (תהלים נו, יא) באלקים אהלל דבר בה' אהלל דבר, טייטשט ער אזוי: אז צדיקי אמת ווילן דינען דעם אייבערשטן אפילו זיי זאלן האבן דעם גיהנם פאר די מצוות, און גן עדן פאר די עבירות, עס אינטערעסירט זיי גארנישט, זיי ווילן נאר דינען דעם אייבערשטן, ביי זיי איז נישט קיין נפקא מינה די בחינה בה' אדער באלקים, נאר 'אהלל דבר' זיי ווילן דינען נאר דעם אייבערשטן.

האט דער רבי געזאגט מיט בכיות נוראות:

חייב איניש לבסומי בפוריא עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי, דער ארור המן מיטן ברוך מרדכי אינטערעסירט אפילו נישט, אינטערעסירן, אינטערעסירט נאר אז מ'זאל טוהן דעם רצון הבורא יתברך שמו, איי דאס איז 'ארור', און דאס איז 'ברוך', דאס איז גארנישט, איך דארף נאר טוהן דעם רצון הבורא ב"ה.

אוי, הייליגער באשעפער, ער זאגט דאך דאס ארויס גאר בפירוש, אפילו חלילה פארקערט, ווען ס'העט געווען 'ארור' ח"ו מרדכי, און 'ברוך המן', וויל איך נישט

טוהן, נאר דעם רצון הבורא ב"ה וב"ש. אוי הייליגער באשעפער, אוי ווי' געוואלד, ס'פארגלוסט זיך מיר דעם טעם...

דער רבי האט זיך דאן אויפגעשטעלט אויף די פיס, און אויסגעבראכן אין א שרעקליכן געוויין מיט א מורא'דיגן התעוררות, און שטייענדיגערהייט האט דער רבי געשריגן:

כ'זאל נאך די זכי' האבן, אז איך זאל דבוק זיין אין רצון הבורא ברוך הוא, געלויבט דער באשעפער, מ'טרינקט אפאר גלעזלעך וויין, בעהט מען דעם באשעפער, כ'האב נישט קיין כח מ'זאל עומד זיין קעגן דעם יצר הרע, מ'טרונקט אפאר גלעזלעך וויין, בעט מען דעם באשעפער אז מ'זאל דבוק זיין אין רצון הבורא ב"ה.

ווי וואויל איז געווען ווען מיר האבן געהאט צדיקים עובדי השי"ת באמת, וואס האבן געפירט דאס דור באמת, אוי ווי' וואס מיר זענען אין אזא דור שפל, איך האף נאך צום באשעפער אז השי"ת וועט אונז נאך העלפן, מיר וועלן נאך צוקומען צום אמת, מחייב אדם לבסומי בפוריא עד דלא ידע, עס זאל גארנישט אינטערעסירן בין ארור המן לברוך מרדכי, ס'זאל נישט אינטערעסירן צווישן דעם 'ארור' מיטן 'ברוך', איך וויל נישט גארנישט נאר דעם רצון הבורא ב"ה וב"ש, ס'איז מיר נישט קיין נפק"מ דער ארור מיטן ברוך.

אוי ווי', כ'וויל טוהן דעם רצון הבורא ב"ה וב"ש, אוי ווי', וואס דען איז מען אויף די וועלט, נאר אז מ'זאל טוהן דעם רצון הבורא ב"ה וב"ש, אוי ווי', מ'זאל האבן די זכי' אז מ'זאל טוהן דעם רצון הבורא ב"ה וב"ש, מ'ברויכן נישט עפעס אנדערש נאר צו טוהן דעם רצון הבורא ב"ה, דער באשעפער זאל מיר העלפן אז איך זאל נאר די זכי' האבן, אוי ווי', בגודל שפלותי אז כ'זאל טוהן דעם רצון הבורא ב"ה.

די ווערטער זענען געזאגט געווארן מיט מורא'דיגע בכיות וואס די אנוועזנדע וועלן קיינמאל נישט פארגעסן.[65]

עס כאפט א פחד וואס מיר הערן פון **הרה"ג ר' שמואל** (בר"מ) **פריעדמאן שליט"א:**

"כ'האב געהערט פון עלטערע אידן וואס זענען דארט געווען, אז עס איז געווען אן הרגשה ביים ציבור, אז דער רבי האט זיך מיט די ווערטער באצויגן אויף דעם וואס די חסידים האבן בעפאר פארפירט איבער זש"ק, אויף דעם ארויף

65. מן הנכון לציין שאצל הרבה מתלמידי וחסידי סאטמאר שעוסקים תמיד בלימוד תורתו של רבינו הק' ז"ל, נקבע בקביעות מידי שנה לעבור על הדברי תורה מפורים תשי"ט מהחל ועד כלה, שמלהיב לבבן של ישראל לקראת היום הגדול והקדוש.

בסוף הקו' 'ימי הפורים' נדפס הדברי תורה בשלימות.

האט דער רבי געזאגט די בחינה אז עס אינטערעסירט אים נישט 'בין ארור המן לברוך מרדכי', נאר דער עיקר איז צו טוהן דעם רצון ה' באמת ובשלימות.

ישועה פאר כל העולם כולו

מיר זענען מעתיק נאך אויסצוגן פון די חרוזים פון ר' **אברהם ווערצבערגער** ע"ה, משנת תש"כ לפ"ק:

עקסטער וויל איך דעם רבי'ן שליט"א מיט א בקשה צוטרעטן.
כאטש עס שטייט אין חבוש מתיר עצמו.
זאל דער רבי פארפירן, און זאל די רביצין תחי' העלפן אויסבעטן.
ווייל דאס מיינט דאך א ישועה פארן כלל כל העולם כולו.
דערפאר זאל דער רבי מיינע ווערטער גוט צוהערן.
ווייל אפילו ס'ברענגט די בעסטע מיטל
די הייליגע נאמען פאסט זיכער אן מיט טרערן געהאלפן ווערן.
און א ישועה פאר אלטא פיגא בת גיטל.
המתפלל בעד חבירו הוא נענה תחילה
בזכות פון אזא צדיק נענין העולם כולו
אזוי ווי דער רבי שליט"א בעט פאר אידן תפילה
מוזן פועל'ן פאר רבינו שליט"א א ישועה אצינד...
פארענטפערן די שאלות פון די גאנצע וועלט

בשנת תשכ"א האט ר' אברהם ע"ה נאכגעזאגט א ווארט וואס ער האט געהערט פון רבי'ן, וואס שטייט ביי אברהם אבינו ע"ה "וילך למסעיו" (בראשית יג, ג), זאגט רש"י 'בחזרתו פרע הקפותיו', דאס מיינט אז יעדער האט געהאט שאלות ווי קען זיין אברהם דער גרויסער מאמין האט גארנישט, ער וואנדערט ארום פאר א שטיקל ברויט, ווי קען זיין אז ער האט נישט קיין קינדער, נישט געלט, נישט גארנישט, נאר אברהם אבינו האט געהאט געדולד, שפעטער ווען ער איז געווארן רייך האט ער יעדן פארענטפערט אלע קשיות וואס ער איז געווען שולדיג.

האט ר' אברהם ממשיך געווען מיט דמעות שליש:

היינט קען יעדער זעהן גאנץ גוט.
אז ממש ווי אברהם אבינו.
איז רבינו שליט"א בדור, א יחיד.
וואס טוט איינווארצלען אין אונז די אמונה.
ווען די גאנצע וועלט איז פול מיט מינות, מיט ציונית.
מיטן ווארטן משיח'ן מיט קיינמאל נישט געדולדיג.
און יעדער האט אויף רבינו שליט"א פעסטע רעיונות.
און רבינו שליט"א איז יעדן שולדיג.

לאז מיר זיך צוזאמען נעמען דא אינאיינעם
צו באטרעפן אונזערע טענות פאר יעדן
מיר זאלן מתפלל זיין מיט א געוויסן א ריינעם
און בעטן א ישועה פאר רבינו שליט"א און די רביצין זאל לעבן
רבונו של עולם מיר בעטן דיך אצינדער
אונזער בקשה צו הערן
אלטא פיגא בת גיטל זאל געהאלפן ווערן מיט קינדער
מיר בעטן זיך מיט ביטערע טרערן.
אוי, מיר בעטן השי"ת מיט גרויס מורא.
אז היינטיגן פורים זאל זיין די ישועה די גוטע.
א גרויסע קידוש ה' די גאנצע וועלט וועט גלייבן אין יחידות הבורא.
אז איצט האט ער הערשט געהאלפן רבינו שליט"א.

אין חבוש מתיר עצמו

הגה"צ מנאנאש שליט"א דערציילט איבער דעם:

"ר' אברהם ווערצבערגער האט געגראמט מיט גרויס התעוררות, און ער האט איינגעריסן פאר א ישועה גדולה, ווען דער רבי איז ארויפגעגאנגען אויבן אין צימער איז די רביצין ע"ה אריינגעגאנגען און זי האט אנגעהויבן צו פארפירן און איינרייסן אז דער רבי זאל פועל'ן א ישועה. זי האט גע'טענה'עט אז דער רבי העלפט פאר יעדן איינעם און פועל'ט רפואות וישועות, און נאר איר קען דער רבי נישט העלפן.

הרה"ח ר' מרדכי ווייס ע"ה איז דארט געווען באהאלטן אין א צימער, און ער האט מיטגעהאלטן ווי דער רבי ענטפערט פאר די רביצין: "איך בין א געבינדענער, אין חבוש מתיר עצמו מבית האסורים, איך קען מיך נישט העלפן".

פרק יד

בצאת היום

בקדשים לילה הולך אחר היום

להפיג יינו

וויאזוי איז צוגעגאנגען דער סדר פון די צווייטע סעודה, ווען דער רבי פלעגט צוריק אראפקומען צו ברכת המזון און תפלת מעריב, בליל שושן פורים?

דערציילט ווייטער **הרה"ח ר' זלמן עפשטיין הי"ו:**

"נאך די תורה איז דער רבי געווען באפיסת הכוחות, מיין טאטע [ר' אברהם שלום] ע"ה, מיט ר' אלי' דוד [טירנויער ע"ה] פלעגן ארויפטראגן דעם רבי'ן צו זיין צימער, און אים אראפגעלייגט אויפן קאוטש אין ספרים שטוב, וואו דער רבי האט געכאפט א קורצן דרימל[66].

איך בין דארט געשטאנען און געהערט, ווי נאך א קורצן דרימל האט דער רבי זיך אויפגעכאפט און ער האט זיך געזעצט לערנען, איך האב אליין געהערט דעם רבי'נס קול תורה.

ארום 11:30 ביינאכט, איז דער רבי צוריק אראפ געקומען צום צווייטן טיש. מ'האט געטיילט קרויט און ממשיך געווען מיט די סעודה[67]. צומאל האט נאך ר'

66. ברמ"א (סי' תרצ"ה ס"ב) כתב די"א שאין צריך להשתכר כל כך, אלא שישתה יותר מלימודו וישן, ומתוך שישן אינו יודע בין ארור המן לברוך מרדכי, ואחד המרבה ואחד הממעיט ובלבד שיכוין לבו לשמים. ועיין ביד אפרים (שם) שכן נתגלה לו בחזיון הלילה, דשיעור השתיה בפורים עד דלא ידע, ולא עד בכלל, דענין השתי' כדי שיהיה שרוי בשמחה ומחמת זה יתן הודאה על הנס מתוך הרחבת הלב, ועל כן לא ישתכר עד דלא ידע, דאז לא יוכל ליתן הודאה שיתבלבל דעתו, ועל כן החיוב עד דלא ידע.

67. ברמ"א (שם) מבואר שנוהגים להתפלל מנחה תחילה בעוד היום גדול, ואחר מנחה עושין סעודת פורים, ונמשך לתוך הלילה, עיי"ש. וכן כתב הלבוש, שימשיך שמחתו גם תוך הלילה, כי חייב

פרק טו

שושן פורים

ינתן גם מחר - כבודה של ירושלים

ואת יום חמשה עשר בו

ויהי ממחרת...

דער טאג שושן פורים איז באמת געווען דעם רבי'נס חידוש על אדמת אמעריקע. צו נעמען נאך א טאג און דאס צושטעלן צום יו"ט פורים בכל פרטי' ודקדוקי', דאס איז שוין געווען עפעס למעלה מן המשוער.

דער נייער יו"ט: שושן פורים

וואס באדייט אז 'שושן פורים איז דעם רבי'נס חידוש'?
וויאזוי איז געווען דער סדר ביז דאן, און וויאזוי האבן זיך
געפירט אנדערע חסיד'ישע הויפן דאהי אין אמעריקא?

אין יענע יארן איז דער היימישער ציבור בכלל געווען במתי מעט. מ'האט זיך שטארק געמוטשעט אויף פרנסה, און יעדע איבריגע מינוט האט מען פארברענגט ביי די ארבעט. ובפרט נאך א טאג פורים וואס מ'איז נישט געווען אין די ארבעט, איז שושן פורים געווען א געווענליכער ארבעטס-טאג. דער רבי האט אבער - מפני כבודה של ירושלים וואו מ'פראווועט דעם יו"ט ביום ט"ו אדר - פארלאנגט אז מ'זאל גיין אנגעטוהן מיט בגדי שבת, דער רבי איז אריינגעקומען אין ביהמ"ד און געפראווועט א טיש בשמחה וחדוה, וואו ס'איז אויך געווען צוגעשטעלט א סעודה פארן גאנצן ציבור, אזוי איז דער טאג געווארן ווי א 'סאטמארער יו"ט', וואס איז במשך השנים געווארן דער נאטורליכער מנהג ביים אלגעמיינעם חסיד'ישן ציבור דאהי אין אמעריקא.

פרק טז

פורים המשולש

שלשת ימים לילה ויום... ובכן אבוא אל המלך

פורים דמוקפין

וואס געדענקט מען פון א יאר ווען ס'איז געפאלן פורים ביום ערב שב"ק, וואס האט באדייט א 'פורים המשולש'?

דאס ערשטע מאל ווען עס איז אזוי אויסגעפאלן נאכ'ן רבי'נס קומען קיין אמעריקע, איז געווען בשנת תש"י, דעמאלטס האט דער רבי געפראוועט א מלוה מלכה מוצאי שב"ק, ברוב עם הדרת מלך.

אבער זונטאג אינדערפרי האט דער רבי געזאגט, אז באמת וואלט מען געדארפט מאכן די סעודה זונטאג בייטאג, ווייל די וואס האלטן פורים דמוקפין, זיי שיקן משלוח מנות זונטאג, און הערשט דעמאלטס מאכן זיי די סעודה.

שנת תשי"ד לפ"ק

מיט פיר יאר שפעטער ווען בשנת תשי"ד איז אויסגעפאלן שושן פורים שבת, האט דער רבי געפירט דעם שושן פורים טיש זונטאג נאכמיטאג, ער איז געווען אנגעטון בבגדי שבת, און ער האט פארלאנגט פונעם ציבור צו קומען צום טיש בבגדי שבת, אפילו עס איז שוין געווען ט"ז באדר.

'יעצט' איז נישט פורים

פון יענעם פורים שנת תשי"ד, דערציילט **הגה"צ אב"ד נאנאש שליט"א**, וועלכער האט זוכה געווען לשרת בקודש פנימה:

פרק יז

שיתסר ושיבסר

ולא יעבור כתיב (מגילה ב.)

דער רבי זאגט תחנון

הרה"ח ר' שמואל הכהן פריעדמאן שליט"א משב"ק:

ווען מיר האבן געלערנט אין די ישיבה פון רבי'ן ז"ל, און די ישיבה איז נאך געווען העכער'ן ביהמ"ד אין וויליאמסבורג אויף 550 בעדפארד עוו. איז געווען א שטיק צייט דער בעל תפלה קבוע ביים רבי'נס מנין ביי שחרית, הגה"צ רבי מאיר זאב גאלדבערגער ז"ל אב"ד פעלידהאז ומח"ס אמרי המזג.

איך האב געהאט די זכי' מיטצוהאלטן עטליכע מאל ווען דער פעלידהאזער רב האט געפרעגט דעם רבי'ן פארשידענע שאלות, שטייענדיג ביים עמוד.

עס איז געווען א טאג נאך שושן פורים, ט"ז אדר (שיתסר), דער פעלידהאזער רב האט געענדיגט זאגן די הויכע שמונה עשרה, און ער האט געוואלט זאגן קדיש, דערוויל זעהט ער ווי דער רבי האט אנגעהויבן צו זאגן תחנון. נאכ'ן דאווענען האט ער געפרעגט דעם רבי'ן: 'מ'זאגט עפעס אז ווייל די גמרא פרעגט (מגילה ב.) 'ואימא שיתסר ושיבסר', איז שוין געווען אז מ'זאל נישט זאגן קיין תחנון'. (די גמרא אנהויב מס' מגילה האט א הו"א אז מ'זאל מעגן ליינען די מגילה ט"ז און י"ז באדר, און לכבוד דעם איז דא וואס פירן זיך, אז ווייל די גמרא האט געהאט אזא הו"א, איז דאס שוין א שטיקל יו"ט אז מ'זאגט נישט קיין תחנון[75]).

האט אים דער רבי געזאגט: "ביי אונז האט מען יא געזאגט תחנון, ווייל "ולא יעבור כתיב"... (דאס איז דער תירוץ פון די גמרא פארוואס ט"ז און י"ז איז נישט קיין יו"ט צו קריאת המגילה).

75. בס' כוכב מיעקב (להגאון רבי יעקב מהרימלוב ז"ל בהגהות לירושלמי סוף הספר), הביא מקור המנהג שלא לומר תחנון בי"ז וט"ז מדברי הירושלמי (מגילה פ"א ה"ד). ובמשמרת שלום הביא שכן המנהג בכמה